

Hotel Residence De Voorde te Rijswijk

Visie herontwikkeling Buitenplaats De Voorde, bijlage van de GRO

VISIE

HERONTWIKKELING LANDGOED DE VOORDE TE RIJSWIJK

Een geïntegreerde historische analyse en landschapsplan
bijlage van de GRO

18-03-2016

Deel I - Visie voor de herontwikkeling van landgoed De Voorde

COLOFON

VISIE VOOR DE HERONTWIKKELING VAN LANDGOED DE VOORDE TE RIJSWIJK
een geïntegreerde historische analyse en landschapsonderwerp;
bijlage van de GRO

18-03-2016, Wageningen

E.J. van Heijgen Msc Ma Landschapshistoricus & Cultureel Geograaf
ir. J.D. Tump, Landschapsarchitect

in opdracht van: dhr. Johan Anneveld, Hotel De Voorde BV

INHOUD

1. Inleiding	4
DEEL I	
2. Geomorfologie	6
3. Historische ontwikkeling landgoed	8
3.1 Landgoed	9
3.2 Bebouwing	11
4. Inventarisatie en analyse van het landgoed	12
4.1 Landschapsmorfologie en stijkenmerken	12
4.2 Compositie en beleving	13
4.2.1 Voorzijde: middenlijn	14
4.2.2 Achterzijde: (polder)panorama	16
4.2.3 Westelijk parkdeel	18
4.2.4 Oostelijk parkdeel	19
4.3 Inventarisatie en analyse - conclusies	20
5. Landschapsplan	22
5.1 Visie en uitgangspunten	22
5.2 Programma	23
<u>Landschapsplan + legenda</u>	24
5.3 Landschapsplan per thema	26
5.3.1 Aanbevelingen bebouwing	26
5.3.2 Aanbevelingen wandelroutes	30
5.3.3 Aanbevelingen ontsluiting en parkeren	31
5.3.4 Aanbevelingen bomen en vegetatie	32
Kaart uitgifte grens & bomenaanplant en -kap	34
5.4 <u>Conclusies</u>	36
Literatuur	37

1. Inleiding

Landgoed de Voorde is deel van de Landgoederenzone van de gemeente Rijswijk. In het kader van de herontwikkeling van De Voorde en de landgoederenzone wordt beoogd dat de historische situatie van het landgoed hersteld wordt met een nieuwe passende functie.¹

In dit document wordt over de inpassing hiervan een advies geformuleerd. Hierbij wordt rekening gehouden met de Provinciale en Gemeentelijke uitgangspunten zoals verwoord in het bestemmingsplan.

Dit document bestaat uit een historische analyse van de geomorfologische en historische ontwikkeling van het landgoed, een analyse van het huidige park en een visie waarin aanbevelingen worden gedaan omtrent de toekomst van landgoed de Voorde.

In deze visie vormt historisch onderzoek de basis voor het landschapsontwerp, waarin respect en waardering voor het verleden en oog op de toekomst centraal komen te staan. Deze integrale en interdisciplinaire aanpak garandeert een cultuurhistorische fundering voor de voorgestelde bestemming van landgoed de Voorde als hotel-restaurant te midden van het openbaar toegankelijke park.

Ten behoeve van de exploitatie dient er onder andere bebouwing en parkeervoorzieningen toegevoegd te worden op het landgoed. Van belang is dat dit gebeurt op basis van een cultuurhistorische fundering, alsmede een samenhangende visie over het gebruik en de landschappelijke inpassing hiervan.

¹Gemeente Rijswijk (2009), Bestemmingsplan Landgoederenzone.

Figuur 3: Landgoed de Voorde in 2015

2. Geomorfologie

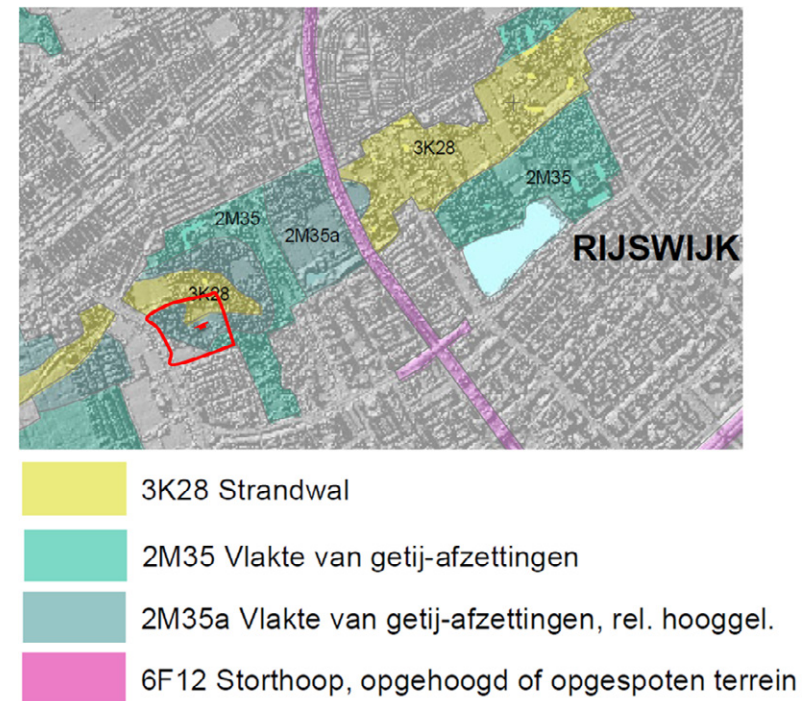
Landgoed De Voorde bevindt zich op de oudst bewaard gebleven en meest oostelijk voorkomende strandwal die gevormd is zo'n 4800 tot 4000 jaar geleden in het Holoceen.² Onder invloed van het getijdenpatroon in de Noordzee vormde zich een patroon van zuidwest-noordoost gerichte strandwallen. De oudst gevormde strandwallen worden Oude Duinen genoemd en liggen vaak verder landinwaarts en zijn vlakker dan Jonge Duinen.

In de vroege middeleeuwen zijn deze gebieden al intensief bewoond geweest. Oude duinen zijn vaak op oude kaarten te herkennen als langgerekte bouwlandgebieden, omgeven door venige graslanden.³ Deze bouwlandgebieden worden ook wel een geest genoemd. Een geest was in dwarsrichting in stroken verkaveld en om dit gehele bouwlandgebied lag een houtwal. De lager gelegen venige gebieden buiten de strandwal waren als grasland in gebruik. Op de grens van bouwland en grasland lagen wegen waaraan de boerderijen stonden. Deze wegen kwamen aan beide uiteinden van de geest in een punt bij elkaar.⁴

Dit klassieke voorbeeld gaat ook op bij de landgoederenzone van Rijswijk. Hier kenmerkt het hoger gelegen bouwland (West-Geest, Burch Blok) zich door het ontbreken van waterhoudende sloten (zie figuur 5). De meeste boerderijen lagen gesitueerd rondom dit bouwland, die uiteindelijk bijna allemaal als buitenplaats zijn uitgegroeid. Deze buitenplaatsen realiseerden hun uitbreidingen voornamelijk in de vlakke graslanden om de geest, net als bij Landhuis de Voorde. De Zandweg, nu de Van Vredenburgweg, markeerde de zuidgrens van de geestgrond.

Zoals te zien op de geomorfologische kaart ligt landgoed de Voorde gedeeltelijk op de strandwal (figuur 4). Dit is wat de Van Vredenburgweg, een groot deel van de slingervijver en het voormalige bouwland ten oosten van het huis gedeeltelijk als ondergrond hebben.

De strandwallen zijn hoger gelegen, bestaan voornamelijk uit zandgrond en zijn van oudsher geschikt als landbouwgrond. Dit waren dan ook vaak de duurder gebieden, wat verklaart waarom buitenplaatsenzones vaak op deze gronden aanwezig zijn. Net als in Den Haag hadden ook in Rijswijk de rijkere voorkeur voor wonen op het zand.⁵

Figuur 4: Geomorfologische kaart Rijswijk

² Markus, W.C. et.al. (1982)

³ Renes, H. (2010)

⁴ Beekman, F. (2010)

⁵ Beekman, F. (2010)

Figuur 5: Landgoederenzone van Rijswijk op de kaart van het Hoogheemraadschap van Delfland door Kruijck (1712). De grond waar later landgoed de Voorde zou ontstaan is hier nog breed verkaveld bouwland, in tegenstelling tot de verder gelegen smal verkavelde veengronden. De structuur van de geestgrond is hier nog duidelijk zichtbaar

3. Historische ontwikkeling landgoed

Het historisch gebruik van een plek kan vaak achterhaald worden aan de nog voorkomende toponiemen of veldnamen. Zo ook in het geval van de Voorde. De 'voorde' komt als toponiem in heel Nederland voor en betekent 'doorwaardbare plaats'. In de omgeving van Rijswijk is niet alleen de Voorde een verwijzing naar deze vroegere doorwaardbare plaats, ook Westervoorde, Steenvoorde, Overvoorde etc. herinneren aan deze gebruiksfunctie. Naar alle waarschijnlijkheid bevond deze oversteekplaats zich tussen de Van Vredenburgweg en de Prinses Beatrixlaan.⁶

Het landgoed is bijzonder omdat het gebruiksdoel van het huis anders was als bij andere buitenplaatsen. Dit huis is namelijk nooit bewoond geweest door de van Vredenburg's, terwijl het wel tot 1931 in handen is gebleven van deze familie. Naast het feit dit één van de laatst aangelegde buitenplaatsen van de landgoederenzone van Rijswijk is, is dit landgoed bijzonder doordat het altijd verhuurd is geweest door de eigenaren. Er hebben waarschijnlijk economische redenen ten grondslag gelegen aan het besluit om het constant te verhuren. Een landgoed in de vorm van een belegging was in die tijd niet ongewoon.⁷

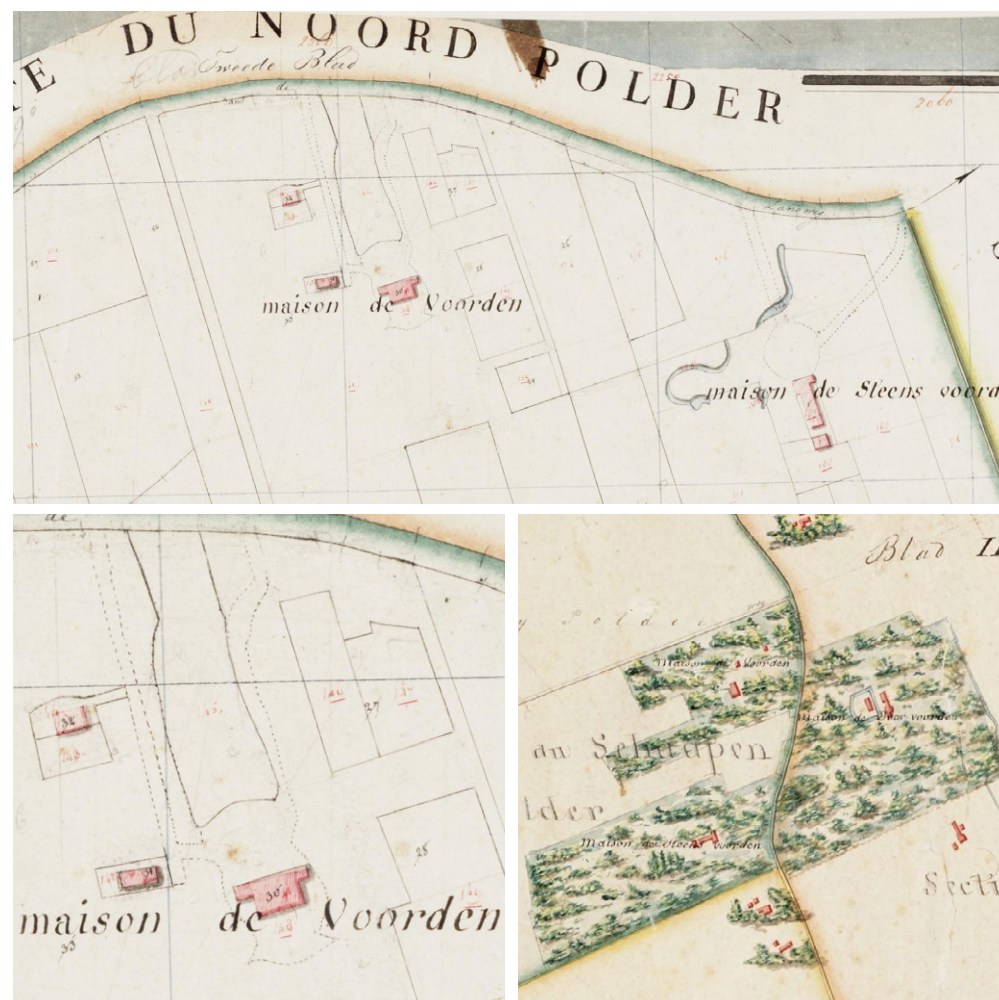
De familie Van Vredenburg heeft de grondslag gelegd voor het huidige landgoed de Voorde. In 1777 kwam buitenplaats Overvoorde in handen van Jacob van Vredenburg en een jaar later kocht hij ook de naast Overvoorde gelegen buitenplaats Oudshoorn en de boerenwoning Steenvoorde. Het herenhuis Steenvoorde kocht hij in 1802.⁸ Of het land van De Voorde toen al hoorde bij het landgoed Overvoorde, of dat het van een boerenwoning is gekocht is niet bekend, maar in 1800 liet hij het huis de Voorde bouwen op een stuk grond ten westen van buitenplaats Steenvoorde. In 1801 bouwt hij hier het koetshuis bij en in 1806 een tuinderswoning.

⁶ Boer, E. de. (2005)

⁷ Oosterom, G. (2014)

⁸ Idem, blz. 8-9

⁹ Uitsnede Rijswijk verzamelplan 1819 Nationaal Archief, Den Haag, Minuutplannen en Verzamelplannen van het Kadaster Zuid-Holland, District 's-Gravenhage, nummer toegang 4.KADOR-G, inventarisnummer 647

Figuur 6 & 7: Minuutplan uit 1819 met maison de Voorde met detail

Figuur 8: Verzamelplan met in het noorden Maison de Voorde met huis, koetshuis en tuimanswoning. De kaart zegt verder weinig over de inrichting van de tuin en is niet betrouwbaar omdat het een verzamelkaart is. Wel is het bruikbaar als impressie kaart⁹

3.1 Landgoed

De eerste kaart waar het huis de Voorde duidelijk zichtbaar is, is in een minuutplan uit 1819 (figuur 6).¹⁰ Hierin zijn drie gebouwen te onderscheiden: maison de Voorden, een koetshuis en een tuinmanswoning. Het valt op dat hier nog geen vijver is ingetekend, maar wel de contouren ervan zichtbaar zijn zoals we later zullen zien. Aan een successie-akte over het nalatenschap van Jacob van Vredenburg kunnen we veel afleiden over hoe het landgoed eruit gezien moet hebben 'een Hofstede genaamd De Voorde, bestaande uit een huis, een stal, een koetshuis, een tuinmanshuis, een ijzeren hek, moestuinen en een plantage tesamen groot 11 morgen, bekend op de kaart getekend door Willem van Hattem onder No 52.'¹¹ De percelering laat zien dat rond de tuinmanswoning moestuinen gelegen hebben. Aan de oostkant van het huis zijn in rechte lijnen van noord naar zuid verschillende percelen ingetekend. Waarschijnlijk zijn dit de plantages waar naar verwezen wordt.

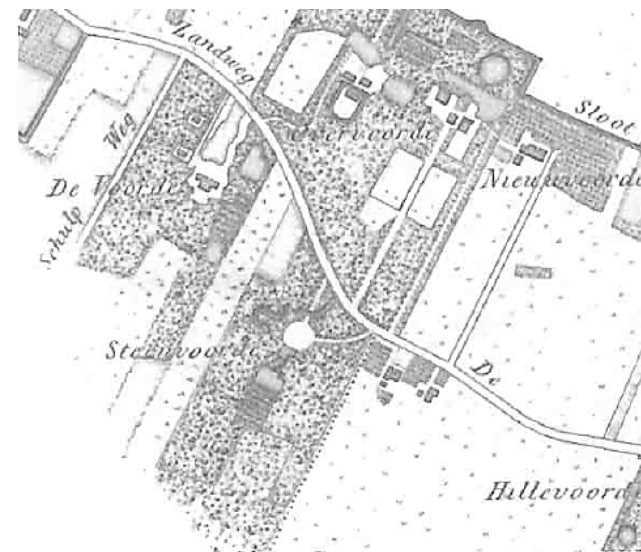
Een gravure uit 1839 laat de indeling van de tuin al beter zien (figuur 9). De vijver is hier ingetekend als grote vijver en lijkt de contouren te volgen uit de hiervoor beschreven kaart. Nog steeds is de rechte verkavelingsstructuur duidelijk zichtbaar in het ontwerp. Wat hier opvalt is dat landgoederen (die in het bestemmingsplan Landgoederen van de Gemeente Rijswijk wel vaak als één landgoed benoemd worden)¹², afzonderlijke kenmerken vertonen en nauwelijks zichtassen laten zien. De landgoederen, ook al waren ze in bezit van dezelfde familie, fungeerden dan ook niet als één landgoed. Dit neemt niet weg dat de landgoederen deel zijn van de landgoederenzone van Rijswijk op de strandwal en zeker een ensemblewaarde vertonen, zoals uitgebreid besproken is in het bestemmingsplan.¹³ Het is echter noodzakelijk om tuinhistorisch het landgoed de Voorde als op zichzelf staand landgoed te zien om bepaalde zichtlijnen en vormen te kunnen verklaren.

¹⁰ Minuutplan 1819. Uitsnede de Voorde Nationaal Archief, Den Haag, Minuutplannen en Verzamelplannen van het Kadaster Zuid-Holland, District 's-Gravenhage, nummer toegang 4.KADOR-G, inventarisnummer 399.

¹¹ Uit: Boer, E. de. (2005) Ontbreekt archiefverwijzing.

¹² Bestemmingsplan Landgoederenzone (2009) Gemeente Rijswijk

¹³ idem

Figuur 9: Kaart gravure 1839 S.W. van der Noorda detail Nieuwe kaart van 's gravenhage. Museum Rijswijk

Figuur 10 & 11: De waterpartij aan de achterzijde van het huis is later aangelegd, zoals hier te zien is op de militaire topografische kaarten van 1889 en 1890. Ook is er een pad aangelegd. Het stuk land ten oosten van het landhuis is hier bouwland of kwekerij.

Vanaf 1890 wordt ineens een andere waterpartij zichtbaar aan de achterzijde van het huis waar die in 1889 nog niet lag (zie figuur 11). Het is een bijzondere waterpartij vanwege de landschappelijke vorm en sluit goed aan bij de veranderende tuin waarin rechte structuren steeds meer plaats maken voor gebogen en gekromde lijnen.

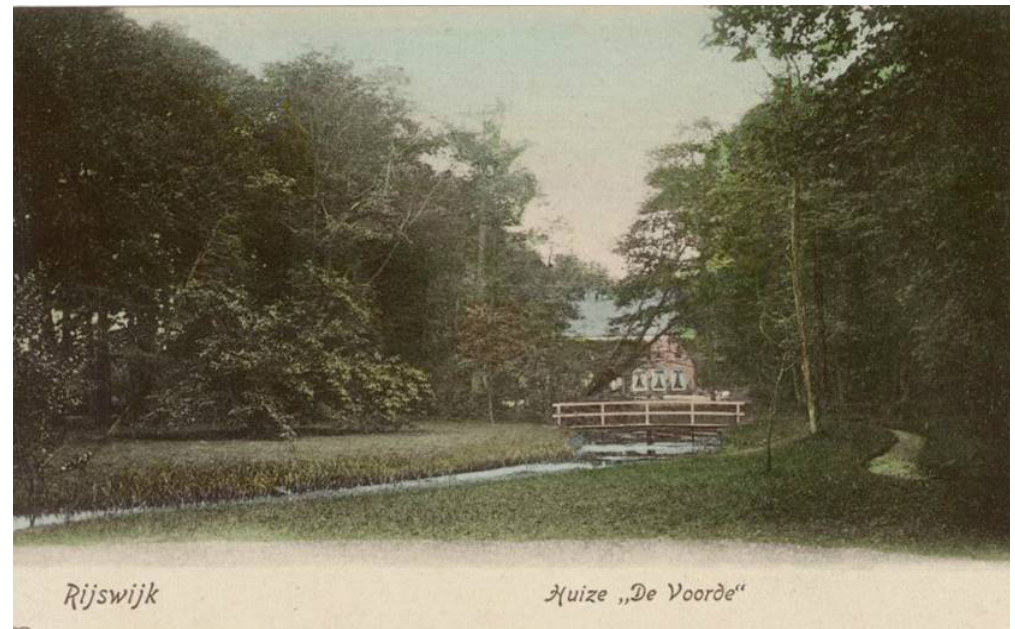
Alhoewel de waterpartij aan de voorzijde van het huis niet tot slecht zichtbaar is op de topografische kaarten uit 1889 en 1890, laat een ansichtkaart uit 1905 zien dat de waterpartij nog steeds aanwezig was in de vorm van een slingervijver (figuur 13). De toegang tot het huis en landgoed bestond uit een brug waarop een smeedijzeren hekwerk met dubbele poorten stond. De brug was geheel in stijl met het huis zonder enige vorm van versiering.

In een kaart, waarschijnlijk gemaakt aan het begin van de 20e eeuw en daarmee aansluitend op de historische omschrijving van de tuinontwikkeling op het landgoed, is de padenstructuur en de beplanting erg duidelijk zichtbaar (figuur 12). Het landgoed lijkt zich hier op te splitsen in twee delen: het beboste gedeelte met daarin de tuinderswoning en het koetshuis en het meer open gedeelte van en naar het huis. In het beboste stuk zijn landschappelijke paden aangelegd waarbij de moestuin rondom de tuinderswoning een kenmerkend element is. Verder loopt er van het koetshuis uit een zoom gras. Het andere deel waar de slingervijver en het huis zich bevinden kan aan de voorzijde benaderd worden vanuit twee rechte wegen: de toegangsweg met een duidelijke laan structuur en de andere weg die het koetshuis met de tuinderswoning verbindt.

In 1931 wordt het landgoed verkocht aan de gemeente 's Gravenhage. Waar de tuin nog rechte structuren liet zien in het begin van de 20e eeuw, veranderd dit in de loop van de 21e eeuw in een meer landschappelijke focus, waarin ook wandelpadenstructuren met krommingen worden aangelegd. Een voorbeeld is het verdwijnen van de rechte weg van de tuinderswoning naar het koetshuis (figuur 14).

Figuur 12: Kaart van Landgoed de Voorde als Wandelpark. Geen datum

Figuur 13: Ansichtkaart huize 'De Voorde' uit 1905¹⁴

¹⁴ De Voorde Ansichtkaart voorzijde 1905 Beeldbank Rijswijk nr. 3177

¹⁵ Uitsnede de Voorde 1948 Nationaal Archief, Den Haag, Provinciaal Bestuur Zuid-Holland Polderreglementenkaarten, nummer toegang 4.ZHPB2, inventarisnummer 378a

3.2 Bebouwing

Huis de Voorde is in 1800 gebouwd. Het is nauwelijks veranderd sinds dat de eerste steen is gelegd. Het is nog steeds een sober, statig herenhuis en heeft daarmee een andere uitstraling dan de riantere buitenplaatsen die de omgeving van Rijswijk kent. Het is een rechthoekig, symmetrisch gebouw en de enige versiering die het aan de buitenzijde heeft zijn de vier stenen pijnappels op de hoeken van het dak. Aan de achterzijde van het huis heeft een kleine serre gestaan van glas (figuur 15). De tuinmanswoning is in 1806 gebouwd. De woning was voorzien van een rieten dak en telde drie woonlagen.¹⁶ Het koetshuis bestaat niet meer, maar een aantal foto's geven wel een goed beeld van hoe het koetshuis eruit heeft gezien (hoofdstuk 5).

Deze drie gebouwen zorgden ervoor dat het landgoed kon fungeren als buitenplaats en het geheel van deze drie gebouwen is dan ook historisch van grote waarde.

De historische ontwikkeling van de gebouwen kan niet los gezien worden van de bewonersgeschiedenis. Kleine aanpassingen van bewoning maken dat een huis 'leeft' en Huis de Voorde heeft een bijzondere bewoningsgeschiedenis. In de 19e eeuw is het huis en het land altijd verhuurd geweest aan groot scala van welgestelden. Na de Tweede Wereldoorlog kenmerkt de bewoningsgeschiedenis zich met de huisvesting van een kunstenaars kolonie.

Figuur 14: Kaart uit 1948¹⁵

Figuur 15: Voorde achterzijde met kleine overkapping of serre in 1890¹⁷

Figuur 16 : Voorde achterzijde met doorzicht op koetshuis en restanten van kleine overkapping of serre in 1975¹⁷

¹⁶ Boer, E. de. (2005)

¹⁷ Beeldbank Rijswijk

4. Inventarisatie en analyse van het landgoed

Helaas is er tot dusverre geen ontwerp-tekening gevonden van het park rond huis de Voorde. Ook is er geen tuinarchitect bekend. Als we kijken naar de vroegst beschikbare kaarten, valt op te merken dat het lijkt alsof de tuin nooit in de Franse, geometrische stijl is aangelegd. Dit in tegenstelling tot de andere buitenplaatsen van de landgoederenzone Rijswijk die grotendeels een Franse oorsprong hebben, maar later zijn aangepast in de Engelse landschapsstijl.

Bij gebrek aan een ontwerper en ontwerp vindt in dit hoofdstuk de ontleding van het huidige park met betrekking tot stijkenmerken, compositie en inscenering plaats. Er zal een waardering worden opgesteld, waarin bestaande kwaliteiten van het park aangewezen worden, maar ook de kansen voor verbetering worden benoemd.

4.1 Landschapsmorfologie en stijkenmerken

Een park in de (Engelse) landschapsstijl is conceptueel gezien een constructie voor zien en ervaren en wordt in de basis gevormd door de topografische ondergrond, de aanwezige natuurlijke gegevens plus de verfraaiingen door middel van menselijk ingrijpen.^{18,19}

De ondergrond van landgoed de Voorde is in het vorige hoofdstuk beschreven als een typerende, lineaire, verkavelingsstructuur op de overgang van hoog en droog naar laag en nat landschap. Een logisch gevolg van menselijk ingrijpen is hier de langgerekte opzet van de tuin, de oriëntatie van het landhuis op de middenlijn tussen de Van Vredenburgweg en het voormalige, open polderlandschap. Daarnaast wordt het ensemble afgebakend door parallelle randen en ontginningsloten.

Het element 'zien en ervaren' wordt goed weergegeven in het schilderij van Charles Rochussen uit de collectie van Museum Rijswijk (figuur 17). De landschapsstijl is hoofdzakelijk geïnspireerd en soms een letterlijke vertaling van landschapsschilderkunst: "all gardening is landscape painting".²⁰ Vice versa leent dit park zich perfect voor een landschapsschildering.

De belangrijkste uitzichten zijn uitkiende composities van licht en donker met een voor-, midden- en achtergrond, waarin het huis een prominente rol speelt. Water werd ingezet als spiegel en als lint van oneindigheid.^{21,22}

De S-lijn, die in de tuinaanleg terugkomt als slingervijver, werd destijds algemeen beschouwd als van grotere schoonheid dan de rechte.¹⁹

De algehele stemming in het landgoed is dat van het geïdealiseerde en geromantiseerde buitenleven. Dit was destijds een mode verschijnsel in voorname kringen: de natuurlijke vormen en de nauwelijks zichtbare overgang tussen huis- en graasweide moesten de indruk wekken van een natuurlijke en lieflijke omgeving waarin mens en dier optreden als acteurs in een tuin-theaterachtige setting: struinende wandelaars en stelletjes neergevleid in de schaduw. Schapen en paarden dragen nog steeds bij aan deze pastorale stemming.¹⁹

De bovengenoemde stijkenmerken op landgoed de Voorde versoepelen dan ook de functieverandering van private tuin naar publiek park. Dit in tegenstelling tot een tuin in de Franse stijl, waarin formeel gedrag de norm was.

Figuur 17: Schilderij van de Voorde door Charles Rochussen 1862 (collectie Museum Rijswijk)

¹⁸ Tromp, H. (2012)

¹⁹ Jong, E. de. et. al. (2008)

²⁰ Bending, S. (1994)

²¹ Rogers, E. (2001)

²² Laan-Meijer, E. van der. & Ottens, W. (2012)

4.2 Compositie en beleving van het landschapspark

De grenzen, de lineaire opzet met middenlijn, de waterlopen, de belangrijkste panorama's en de onderlinge positionering van bebouwing vormen een laag-dynamische structuur en daarmee de ruggengraat van het landgoed.

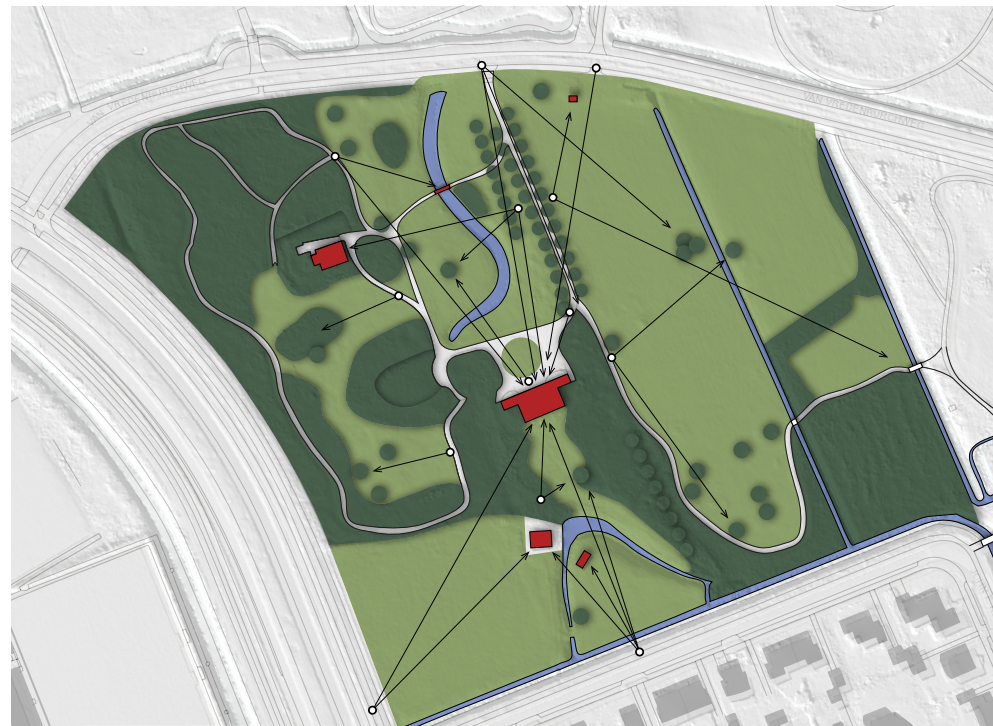
Met betrekking tot de huidige ruimtelijke vraagstukken betekent dit dat alle ingrepen binnen deze structuur van zeer groot effect zijn op het landgoed als cultuurhistorisch ensemble en veelal onomkeerbaar. Behoud staat centraal. De centrale middenas of -lijn en de belangrijkste panorama's en zichtverbindingen dienen vrij te blijven van nieuwe bebouwing of functies, zoals parkeren. Figuur 18 laat zien dat er in de loop der eeuwen puzzelstukjes van het ensemble zijn verdwenen:

Figuur 18: 'Ruimtelijke hoofdstructuur': de natuurlijke en topografische ondergrond, de vergraven waterlopen, de middenlijn, de belangrijkste zichtrelaties tussen gebouwen en de panorama's over het park en het omringende landschap.

het koetshuis is gesloopt, de toegangspoort is verdwenen en het wijdse panorama op het open polderlandschap is beperkt. Vanaf de achterzijde van het landhuis kijkt men nu uit op de woningen langs de John F. Kennedylaan. Vanaf de Kennedylaan gezien, wordt het schilderachtige aanzicht van het landhuis, zoals geschilderd door Rochussen (figuur 17), belemmerd door de bebouwing op de grasweide.

De afweging moet gemaakt worden in welke mate deze verdwenen puzzelstukjes te herstellen zijn in het kader van de toekomstige, ruimtelijke ontwikkelingen op het landgoed. De aanbeveling is om de ontwikkelingen in te passen binnen een hoger dynamische structuur ter versterking of aanvulling van de ruggengraat van het landgoed. Deze structuur wordt gevormt door het domein van de beleving en de kwaliteiten en kansen dienen dan ook aan de hand van veld observaties geformuleerd te worden. Figuur 19 is de verzameling van deze observaties.

Figuur 19: Netwerk van huidige zichtverbindingen: padenstructuur als beleavingsaders door het park. Dichte bosschages, bomenrijen, solitaire bomen en open weides creëren wisselende perspectieven op park en architectuur.

4.2.1 Voorzijde: middenlijn

De middenlijn is niet alleen de as in het platte vlak waaraan de hoofdgebouwen, de hoofdpanorama's en de slingervijver zijn opgespannen. Op het landgoed wordt deze lijn ervaren als een scheiding van twee werelden aan weerszijden.

Aan de oostelijke zijde van de slingervijver loopt de formele hoofdtoegang via een beukenlaan. Deze beukenlaan is jaren geleden aangevuld met een dubbele rij eiken. Ondanks dat de statige toegangspoort is verdwenen, is het duidelijk dat dit de chique, officiële route naar het landhuis is.

Aan de westelijke zijde loopt een slingerend voetpad langs de tuinderswoning, het voormalig koetshuis en uiteindelijk naar het landhuis. Wanneer men vanaf de Van Vredenburgweg afsteekt via een bospad, openbaart zich een vista over het glooiende gazon, langs de slingervijver en onder de verspreid staande solitaire beuken door. Langs de route zijn schilderachtige doorkijkjes naar het landhuis, tuinderwoning en brug. De opbouw met asymmetrisch geplaatste solitairen, boom- en heestergroepen boomgroepen versterken het perspectief en zijn een driedimensionale vertaling van theatercoulissen.²³ Net als de laan is deze aangename, informele route zeer herkenbaar als stijlkenmerk van landschapsparken. Beide routes maken van de entree naar het landhuis een authentieke ervaring.

In het visiedocument *“Visie op beheerplan ‘De Voorde’ vanuit cultuurhistorisch perspectief”*, ligt het voorstel om een U-vormige ontsluiting te herstellen middels een bomenlaan langs de huidige informele route, waardoor er twee formele lanen ontstaan.²⁴ Wij delen deze aanbeveling niet. De tweeledigheid aan weerskanten van de middenlijn, via een formele en informele route, is een grote kwaliteit in de beleving van het landschapspark en dient behouden te blijven.

Figuur 20 & 21: op de bovenste foto de formele laan naar het landhuis en op de onderste foto de informele, slingerende route vanaf de Van Vredenburgweg.

Oude foto's van het park aan de voorzijde van het landgoed dienen als referentie (beeldbank Rijswijk)

LANDHUIS

binnendoorgang naar achterzijde:
intieme tuin en polderpanorama

VOORM. KOETSHUIS

achter het acacia bos met
grillige stammen en kronen

TUINMANSWONING

schilderachtig en verassend
element in de compositie

BRUG

over slingervijver - 'lint van oneindigheid'
trouwlocatie

opvallende, solitaire tulpenboom
(Liriodendron)

monumentale eik
als 'cornerstone'
van formele laan

²³ Jong, E. de. et. al. (2008)

²⁴ Gemeente Rijswijk en Grontmij Waddinxveen, mei 2009

Figuur 22: Veldobservaties - voorzijde landhuis

4.2.2 Achterzijde: (polder)panorama

De grandeur van de parkaanleg richting de openbare weg gaat aan de achterzijde van het landhuis over in een intieme, met bosschages omsloten tuinruimte: het private domein van de landgoedbewoner met als pronkstuk het polderpanorama. Als één van de belangrijkste stijlkenmerken van de landschapsstijl wordt de omgeving juist hier betrokken bij het landgoed doormiddel van een naadloze en schilderachtige overgang naar het agrarische landschap. In de landschapsstijl werd het hek of de sloot werd vervangen door een zogenaamde 'aha' of 'haha', een gracht die onzichtbaar was vanuit de omgeving van het huis, maar wel het grazende vee op afstand hield.

*"He leapt the fence and saw that all nature was a garden"*²⁵

William Kent

Ondanks dat een woonwijk het panorama domineert, is de gebogen vorm van de vergraven sloot, met de subtiele glooiing van het talud als principe herkenbaar als een 'haha'.

Het gebruik van de achterliggende weide als paard- en schapenweide sluit nog steeds aan bij de pastorale idylle. Echter, de schuurtjes midden en tevens aan de zijkant van het panorama verstoren dit aanzicht van drie kanten: vanuit het landhuis, vanaf de Schaapweg en vanaf de Kennedylaan. Als referentie kan het in dit hoofdstuk afgebeelde schilderij van Rochussen genoemd worden. De aanbeveling is om op termijn deze bebouwing, inclusief de opslag van mest en materiaal, buiten het panorama te plaatsen.

Uit de veldobservaties is gebleken dat de recreatieve beleving op het landgoed zeer gericht is op de voorzijde van het park en dat de recreatieve activiteiten plaats vinden in de open en beboste gebieden aan de oost en westzijde van het landgoed. De achterzijde is onbenut, omdat het niet is opgenomen in het wandelcircuit. De bouwvallige staat van het landhuis maakt het tevens tot een onaangename plek.

Wij benadrukken de herwaardering van dit parkdeel aan de hand van de volgende aanwezige kwaliteiten: de zuidelijke ligging vanwege de optimale bezonning; de intieme open plek door bosschages en reliëf; de grillige boomkronen van de acacia's naast het woonhuis, de monumentale solitaire beuk op enige afstand van het huis; de sierlijk vergraven sloot; en het uitzicht op de weide met vee daarachter.

De toekomstige herbestemming van het landhuis zal moeten leiden tot een opwaardering van dit onaangename parkdeel naar een locatie van allure, passend bij de oorspronkelijke beleving op deze locatie met schilderachtig uit- en aangezicht. Het gazon met bloeiende stinze beplanting in het voorjaar, dient zoveel mogelijk vrij te blijven van bebouwing en verharding.

Om dit parkdeel recreatief te ontsluiten, dienen eventuele paden daarom de contouren van dit terrein te volgen, langs bosschages, waterpartij en gevels. Een toevoeging van een tuinsieraad, genesteld in deze contouren, zoals een paviljoen of wintertuin, kan de beleving van landhuis en landschap hier versterken.

Figuur 23: de intieme tuinruimte aan de achterzijde van het landhuis met een monumentale, solitaire beuk en grillige boomkronen van de acacia's. Herbestemming en de eventuele uitbouw van het landhuis moet leiden tot een opwaardering van dit parkdeel, passend bij de oorspronkelijke beleving.

Figuur 24: Vanaf de achterzijde van het landhuis kijkt men nu uit op de woningen langs de John F. Kennedylaan. Vanaf de Kennedylaan gezien, wordt het schilderachtige aangezicht van het landhuis, zoals geschilderd door Rochussen (figuur 17), belemmerd door de bebouwing op de grasweide.

²⁵ Bending, S. (1994)

foto volgende pagina: 1890 als referentie (beeldbank Rijswijk)

4.2.3 Westelijk parkdeel

Het westelijk parkdeel wordt gevormd door de informele route, zoals omschreven onder het kopje “middenlijn” en door een padenstelsel die een afwisselend gebied van open ruimtes en dicht bos doorkruist. Deze optimale schakering van licht en donker, is een stijlkenmerk van tuinen in landschapsstijl. Dit in combinatie met een netwerk van zichtverbindingen naar gebouwen en tuinelementen langs de route, prikkelt steeds weer opnieuw de nieuwsgierigheid van de wandelaar terwijl hij of zij via omtrekkende bewegingen door het park gelokt wordt. Uit veldobservatie blijkt dat vanwege de verwildering van de vegetatie en vanwege het verdwijnen van het koetshuis deze beleving beperkt is.

De open ruimtes met monumentale solitaire bomen en rhododendrons, hebben een kwaliteit in combinatie met het eiken-beukenbos met een dichte mantel- en zoomvegetatie daaromheen. Doorkijkjes creëren diepte, waardoor parkdelen visueel met elkaar verbonden worden. Open ruimtes lenen zich daarom niet voor opvulling met bebouwing en geparkeerde voertuigen.

Er liggen kansen voor subtiele en spannende doorkijkjes wanneer op enkele locaties de ondergroei verwijderd wordt. Bijvoorbeeld onder de acacia's om een doorkijkje te realiseren tussen de achterzijde van het landhuis en het voormalige koetshuis.

Als het opgeschoten struikgewas rond de tuinmanswoning teruggedrongen wordt, kan de omzoomde tuinmanstuin ook een volwaardig onderdeel van dit parkdeel worden. Een tuinmanstuin refereert direct naar de voormalige functie van het huis als tuinmanswoning, waardoor de belevingswaarde en historiciteit versterkt wordt.

De herbouw van het koetshuis in haar oorspronkelijke vorm en op haar oorspronkelijke plek zou een sympathiek initiatief zijn mits dit gebouw ingepast wordt in het netwerk van zichtverbindingen en dus in de omringende vegetatie. Vanwege het rustige, halfverscholen karakter van deze plek moet gezocht worden naar een passende functie voor dit gebouw.

Figuur 25: gezien vanuit de openslaande deuren van het voormalige koetshuis: een schilderachtig doorkijkje naar de slingervijver met daarachter de formele laan

Figuur 26: Een dichtgegroeid, maar potentieel doorzicht op de voorgevel van het landhuis

²⁶ Laan-Meijer, E. van der. & Ottens, W. (2012)

4.2.4 Oostelijk parkdeel

Het oostelijk parkdeel is weids en diep. De ritmisch verspreide boomgroepen versterken dit perspectief. Dit parkdeel vormt de overgang tussen landgoed de Voorde en de naastgelegen landschapsparken in de landgoederenzone. Het is geen harde grens, want men kan besluiten dit terrein vrij over te steken zonder gehinderd te worden door hekwerken. Of men volgt de vloeiende wandelpaden langs de zoom van dit gebied. Deze gebruiksmogelijkheden dragen zeker bij aan de beleving van een landgoed binnen een grotere landgoederenzone en het gastvrije karakter van landgoed de Voorde.

De aanbeveling is om deze open ruimte te behouden in haar huidige vorm en vrije gebruiksfunctie, inclusief de mogelijkheid om te treden buiten de gebaande paden. Onlangs is er in het kader van het beheersplan de ondergroei verwijderd onder de boomgroepen. Dit beschouwen wij als positief.

In het licht van de ruimtelijke ontwikkelingen op landgoed de Voorde en met name aan de achterzijde van het landhuis dienen er kansen aan om beide parkdelen met elkaar te verbinden voor de wandelaar en als doorzicht. De zoom- en mantelvegetatie langs de bosranden heeft een ecologische kwaliteit en dient zoveel mogelijk intact te blijven als begrenzing. Het plaatsen van hekwerken of een andere vorm van terreinafscheiding is onnodig en absoluut ongewenst.

Figuur 27: vloeiend pad langs de zoom. De begroeiing verhult de achtertuin van het landhuis rechts

Figuur 28: de afwezigheid van hekken in dit tussengebied draagt bij aan het gastvrije karakter van landgoed de Voorde binnen de landgoederenzone

4.3 Inventarisatie en analyse - conclusies

Aan de hand van de voorgaande hoofdstukken is duidelijk geworden dat landgoed De Voorde veel cultuurhistorische kwaliteiten bezit. Dit uit zich in de landschappelijke ligging als deel van de landgoederenzone van de gemeente Rijswijk, maar ook in de ruimtelijke aspecten van het landgoed zelf. Echter, de bouwvallige staat van het landhuis, het ontbreken van het koetshuis en de verrommelde uitstraling aan de achterzijde van het landhuis maakt dat deze kwaliteiten beperkt beleefbaar zijn.

	kwaliteiten	kansen
Voorzijde	- de middenlijn als as waarop en waarlangs de bebouwing is gepositioneerd; - de westelijke informele route met schilderachtige doorkijkjes; - de oostelijke formele route als hoofdentree; - aanwezigheid opvallende bomen (acacia, tulpenboom, beuken, eik)	- het landhuis als toegangspoort naar de intieme tuin; - de voormalige locatie van het koetshuis is nu aan het zicht onttrokken en daarmee slecht als eenheid te beleven.
Achterzijde	- de overgang van de grandeur van de voortuin naar de intieme achterzijde door bosschages en reliëf; - de grillige boomkronen van de acacia's naast het woonhuis; - monumenale solitaire beuk op afstand van het huis; - Engelse landschapsstijl met schilderachtige overgang naar het agrarisch landschap; - de sierlijk vergraven sloot als interpretatie van een 'haha' met erachter een panorama over de graasweide	- vergroten pastorale idylle door herstel van het panorama door het verplaatsen van de aanwezige schuurtjes; - opwaardering van dit onaangename parkdeel door recreatieve activiteiten naar de achterzijde van het huis verplaatsen middels het toevoegen van paden en tuinsieraad

De belangrijkste stijlkenmerken op De Voorde zijn:

- de typerende lineaire verkavelingstructuren;
- de parkaanleg in Engelse landschapsstijl als constructie voor zien en ervaren;
- de parkaanleg met de bebouwing als schilderachtig ensemble
- de slingervijver en het polderpanorama.

Westelijk parkdeel	- informele route; - optimale schakering van licht en donker, en open naar dicht als stijlkenmerk van de landschapsstijl; - netwerk van zichtverbindingen naar gebouwen en tuinelementen waarbij de bezoeker naar het huis 'gelokt' wordt.	- de verwilderde vegetatie en ontbreken van het koetshuis beperken de beleving van de zichtlijnen; - visueel verbinden van parkdelen door subtiele en spannende doorkijkjes te creëren door verwijderen ondergroei.
Oostelijk parkdeel	- weids perspectief; - zachte grens via het bewandelen van gras of vloeiende wandelpaden; - sterke belevingswaarde.	- behouden van de open structurele ruimte; - de verbinding van de achterzijde van het huis met de oostelijke zijde dient te geschieden middels zoom- en mantelvegetatie als begrenzing.

5. Landschapsplan

5.1 Visie en uitgangspunten

Landgoed de Voorde is als de jongste buitenplaats van de Landgoederenzone van Rijswijk een cultuurhistorisch bijzonder en waardevolle plek. Het landgoed heeft niet alleen monumentale waarde door het landhuis en de tuinierswoning, ook is de tuinhistorische inscenering van het park in de Engelse landschapsstijl bijzonder. In de beleidsvisie van de Provincie Zuid-Holland wordt de landgoederenzone als volgt omschreven:

‘De Landgoederenzone is een grote, min of meer aaneengesloten verzameling landgoederen, die loopt over de oude duinenrij van Monster naar Haarlem. De Landgoederenzone is het verhaal van de Gouden Eeuw en Pruijktijd. De landgoederen en buitenhuizen bevatten fraaie woonverblijven, annexe gebouwen als koetshuizen en oranjerieën en uiteraard een parkachtig landschap met dito aanden uitzicht.’²⁷

In de beleidsvisie staan drie kernwoorden centraal: beschermen, beleven en benutten. Deze belangrijke elementen worden dan ook centraal gesteld en vertaald naar landgoed de Voorde. De gemeente Rijswijk gaat hierin mee en heeft de ambitie om de cultuurhistorische waarde van buitenplaats De Voorde te behouden dan wel te versterken.²⁸ In het visiedocument *“Visie op beheerplan ‘De Voorde’ vanuit cultuurhistorisch perspectief”* komt dit onder andere naar voren.²⁹ Het groenbeleidsplan voor de landgoederenzone heeft als visie om niet alleen het cultuurhistorische karakter, maar ook de ecologische kwaliteit van de landgoederenzone te vergroten.³⁰

Aansluitend op de uitgangspunten en kwaliteiten benoemd in bovengenoemde documenten en in hoofdstuk 1-4 van dit document, formuleren we hier de volgende uitgangspunten voor de herontwikkeling van buitenplaats de Voorde:

²⁷ Provincie Zuid-Holland, 2011. Beleidsvisie Cultureel erfgoed. p. 26

²⁸ Gemeente Rijswijk. Uitgangspunten buitenplaats De Voorde. Datum: 7 april 2015, update 9 september 2015

²⁹ Gemeente Rijswijk en Grontmij Waddinxveen, mei 2009

³⁰ Gemeente Rijswijk, Groenbeleidsplan 2010-2020

Cultuur- en tuinhistorische uitgangspunten voor de herontwikkeling van De Voorde:

- Alle toekomstige inrichtingsmaatregelen op het landgoed dienen de historisch gevormde structuur van het landgoed te behouden, te versterken en/of aan te vullen;
- Ontwerpprincipes die aan de basis van het landgoed in de landschapsstijl liggen, worden ingezet om een oplossingsrichting te vinden voor alle hedendaagse, ruimtelijke vraagstukken op dit landgoed;
- Alle ingrepen op het landgoed moeten beredeneerd zijn vanuit het landgoed de Voorde met landhuis, tuinmanswoning+tuin, koetshuis en park als ensemble;
- De aanbeveling is een passende nieuwe functie voor het landgoed als geheel, waarin de grenzen, de lineaire opzet met middenlijn, de waterlopen, de belangrijkste panorama's en de onderlinge positionering van de bebouwing als ruggengraat van het landgoed worden beschouwd;
- De nieuwe bestemming van het landgoed dient het gastvrije en openbare karakter van De Voorde binnen de landgoederenzone te versterken;
- De toe te voegen bouwvolumes op het terrein moeten qua locatiekeuze, uitstraling, functie en inpassing de belevingswaarde van het betreffende parkdeel en het landgoed als ensemble versterken;
- De Van Vredenburgweg is de belevingsader van de landgoederenzone en daarmee dient de ontsluiting van landgoed de Voorde zoveel mogelijk via deze weg te gebeuren voor een authentieke ervaring van de entree tot De Voorde;
- Zowel de cultuurhistorische- als de ecologische kwaliteit van de aanwezige vegetatie wordt versterkt.

5.2 Programma

Ambitie:

Voor u ligt het landschapsplan voor de herbestemming van landgoed de Voorde die het mogelijk maakt om het landgoed weer in oude glorie te herstellen met het oog op de toekomst, maar ook om een meerwaarde te creëren voor de landgoederenzone van Rijswijk. Niet alleen genereert het gewenste bezoekersstromen, het zal ook bijdragen aan de versterking van het karakter van het gebied: een toegankelijke, bijzondere maar toch exclusieve plek waar de bezoeker kan ervaren hoe het is om te gast te zijn op landgoed de Voorde.

Aan de hand van uitgangspunten voor de herontwikkeling van De Voorde is het landschapsplan ontwikkeld. Dit integrale landschapsplan doet aanbevelingen op basis van de onderstaande thema's. Deze zijn in woord en beeld uitgewerkt in hoofdstuk 5.3:

- bebouwing
- bos en vegetatie
- wandelroutes
- ontsluiting & parkeren
- uitgiftegrens en beheersgrens

Voor het landschapsplan zijn verschillende programma vereisten van toepassing vanuit de ambitie van de exploitant (koper) en de gemeente Rijswijk (verkoper):

- de bestaande tuinmanswoning krijgt een woonfunctie;
- het landhuis krijgt een hotelfunctie in het luxe segment;
- bij het landhuis is een extra bouwvolume nodig ter realisatie van een restaurant in een aan- of bijgebouw in de vorm van een serre of wintertuin;
- er is extra oppervlakte nodig ter realisatie van hotelsuites buiten het landhuis, waarbij gedacht wordt aan de locatie van het voormalig koetshuis;
- Het toekomstig hotel en restaurant heeft een parkeeropgave van 42 parkeerplaatsen plus een locatie voor laden en lossen. Dit vindt hooguit twee keer per week plaats.

LEGENDA - LANDSCHAPSPLAN DE VOORDE

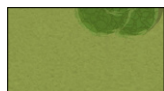
BESTAAND - behouden

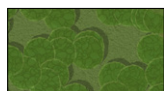
WATER

TOEGANGSWEGEN EN WANDELPADEN

GAZON EN GRAASWEIDE

BOS

WINTERGROENE EN BLOEIENDE STRUIKGROEP

MARKANTE SOLITAIRE BOOM OF BOOMGROEP

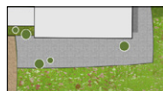

BOMENLAAN

VERHARDING - nieuw

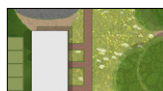
PARKEREN
grastegels en halfverharding benadrukken de natuurlijke en historische omgeving

TERRAS WINTERTUIN
potplanten en -bomen tonen het botanische karakter van de wintertuin

WANDELPAD
nieuw halfverhard wandelpad als verbinding tussen de parkdelen en als route naar het terras

OVERIG: toegangspaden koetshuis, tuinmanswoning, laden en lossen landhuis. gebakken klinkers

BEPLANTING - NIEUWE AANPLANT EN/OF GEWIJZIGD BEHEER

ZONNIGE STINZEWEIDE
weelderige voorjaarsbloeit van o.a. sneeuwklokjes, narcis, crocus.

BLOEM- EN KRUIDENRIJKE WEIDE
biotoop voor bijen en vlinders op droge en nattere gronden

SCHADUWRIJKE BOSTUIN
in het acaciabos naast het landhuis en onder de oude kastanjeboom naast de parkeerplaats bij de wintertuin. O.a. stinzen & varens

MANTEL EN ZOOM
natuurlijke overgang van weide naar bos. bloem- en kruidenrijke vegetatie en bloeiende struiken.

DICHT STRUWEEL EN HAKHOUT
parkeerplaats grotendeels uit het zicht. O.a. hazelaar & krentenboompje

5.3 Landschapsplan per thema

5.3.1 Aanbevelingen bebouwing

LANDHUIS

Wat betreft de landschappelijk inbedding van het landhuis sluiten wij aan bij de uitgebreide analyse in de bouwhistorische opname van buitenplaats de Voorde.³¹ Alle ingrepen op het landgoed moeten beredeneerd zijn vanuit het landgoed de Voorde met landhuis, tuinmanswoning+tuin, koetshuis en park als ensemble. Het behouden van de twee aanbouwtjes aan beide zijden van het huis zal geen afbreuk doen aan de uitstraling van het landgoed als geheel.

AANBOUW LANDHUIS

Ontwerpprincipes die aan de basis van het landgoed in de (Engelse) landschapsstijl liggen, worden ingezet om een oplossingsrichting te vinden voor alle hedendaagse, ruimtelijke vraagstukken op dit landgoed. Zo ook voor het bouwvolume dat toegevoegd wordt aan het landhuis.

In hoofdstuk 4.2.2 is opgemerkt dat een toevoeging van een tuinsieraad, genesteld in de contouren van het polderpanorama, zoals een paviljoen of orangerie, de beleving van zowel het landhuis, als het landschapspark hier kan versterken. De intieme achtertuin wordt weer betrokken bij de landgoederenzone door de functie van de aanbouw als restaurant, de aanleg van een terras en de aansluiting op het openbare wandelcircuit.

Het gazon met bloeiende stinze beplanting in het voorjaar, dient zoveel mogelijk vrij te blijven van bebouwing en verharding.

³¹ Meijers, P.C (December 2010)

³² Rijksmonumenten.nl, 15-11-2015

³³ Benthem, E. van & Werf, N. van der. (1991)

³⁴ <http://dier-en-natuur.infonu.nl/bloemen-en-planten/57050-de-orangerie-de-eerste-beschermde-plantenteelt.html> , 02-11-2015

Het huis De Voorde is voor zover te achterhalen nooit in bezit geweest van een orangerie. Een orangerie past wel bij het aanzien en tijdsbeeld van het landhuis. De reden hiervoor kan zijn dat het huis nooit door de van Vredenburg's bewoond is geweest. Voor een huis dat verhuurd werd zou het te kostbaar zijn om een orangerie te onderhouden. Wel hebben verschillende huizen in de landgoederenzone van Rijswijk een orangerie gehad, zoals huis Te Werve en huis Welgelegen.³² De botanische interesse van de eigenaar of bewoner zal ook een grote rol gespeeld moeten hebben in waarom het ene huis wel een orangerie heeft en de ander niet. Echter, opmerkelijk is dat eigenaren van landgoed de Voorde wel botanische interesses hebben gehad. De aangeplante Acacia's naast landhuis De Voorde, zijn hier een evident voorbeeld van.

Op aanraden van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed hanteren we met betrekking tot het architectonisch ontwerp van het gebouw de term "wintertuin".

Uiterlijke kenmerken orangerie - palmenhuis - wintertuin:

Orangerieën werden in Nederland populair vanaf het VOC tijdperk. In deze tijd werden niet alleen specerijen naar het land gebracht, maar ook exotische planten. Het houden en bestuderen van exotische planten raakte in de mode, waardoor er veel beschermende plantenteelt voorkwam in de vorm van orangerieën, serres, wintertuinen of palmenhuizen. Door deze te bouwen verworven eigenaren van kastelen, landgoederen en buitenplaatsen meer status.

Het uiterlijk van orangerieën is aanzienlijk veranderd in de loop van de tijd. Waar in de zeventiende eeuw orangerieën voornamelijk uit baksteen bestonden, werden orangerieën in de negentiende eeuw steeds meer gebouwd van glas.³³ Dit had voornamelijk te maken met bouwkundige innovatie waarin het gebruik van glas veel minder kostbaar werd en planten konden op deze manier veel meer licht vangen.

Een kenmerk van de negentiende eeuwse orangerie is, in vergelijking met een serre die direct aan het huis ligt, dat het los van het hoofdgebouw staat. Hierdoor kon een orangerie meer zonlicht vangen en was het geschikter voor gevoelige planten. Tegenwoordig wordt dit onderscheid echter niet veel meer gebruikt en kan een orangerie zowel los van het huis staan, of eraan vastzitten.³⁴

Niet alleen qua toekomstige functie, maar ook uit historisch perspectief dient voor de vrijstaande wintertuin voor De Voorde een locatie gekozen te worden met optimale bezonning: tussen de (zij)gevel van het woonhuis en de monumentale beuk in de achtertuin.

Een wintertuin past bij het aanzien en tijdsbeeld van het huis, maar hierbij moet rekening gehouden worden met het karakter. De statige maar sobere stijl moet gereflecteerd worden in de wintertuin. Omdat huis De Voorde nooit een wintertuin heeft gehad, is het af te raden een gebouw neer te zetten in dezelfde stijl als het huis uit 1800. Een hedendaags gebouw maakt juist duidelijk aan de bezoeker dat de wintertuin niet origineel is en maakt zich daarmee ondergeschikt aan het huis. Dat gezegd hebbende, het bouwen van een wintertuin draagt ten eerste bij aan de belevingswaarde van het huis en de daaromheen liggende tuin. Als hier nog pot-vaste planten en bomen aan toegevoegd worden is de beleving compleet.

Wij adviseren de wintertuin op een afstand van vijf meter vanaf de achtergevel van het huis, zodat tevens een doorzicht tussen de intieme achtertuin en de parkachtige velden aan de oostzijde ontstaat. De monumentale beuk moet haar vrije kroon behouden. Vanuit een (half-)transparante wintertuin blijft het huis en de tuin in alle seizoenen beleefbaar. Een transparante gang maakt het mogelijk om wel op een comfortabele manier van het huis in de wintertuin te komen,

terwijl het tegelijkertijd wel als een geheel andere ruimte beleeft kan worden, van zowel binnen als buiten.

Wat betreft de vorm van een wintertuin: die zijn er in alle soorten en maten. De orangerieën begonnen als stenen langwerpige gebouwen, waarna ze later voornamelijk uit glas bestonden. De daken zijn over het algemeen gebogen of spits toelopend. Bij een gebogen dak wordt de souplesse zichtbaar van de wintertuin als ornament of tuinsieraad, terwijl een spits toelopend dak meer een sobere uitstraling heeft.

Conclusie wintertuin:

Kortom, een wintertuin past goed bij het historisch karakter van het huis, maar moet een hedendaagse uitstraling hebben, ondergeschikt aan het huis zijn, maar toch zekere grandeur uitstralen. Daarnaast zijn de kenmerken botanisch en transparant essentieel voor een wintertuin. Gekozen is voor een gebogen dak vanwege de sierlijkheid die ook past bij de uitnodigende uitstraling van het restaurant en het terras.

Figuur 31: de toevoeging van de wintertuin, gepositioneerd tussen het landhuis en de monumentale beuk, geeft de achterzijde van het landhuis een uitnodigende uitstraling.

PAARDEN- & SCHAPENSCHUUR

Het gebruik van de achterliggende weide als paard- en schapenweide sluit nog steeds aan bij de pastorale idylle dankzij de naadloze overgang van de landschapstuin naar het voormalige, agrarische landschap. Echter, de schuurtjes midden en tevens aan de zijkant van het 'polderpanorama' verstoren dit aanzicht van twee kanten: vanuit het landhuis, vanaf de Schaapweg en de J.F. Kennedylaan.

De aanbeveling is om op termijn deze bebouwing, inclusief de opslag van mest en materiaal, buiten het panorama te plaatsen. Op de onderstaande kaart is daarvoor een potentiële locatie aangewezen

De nabijheid van het landgoed op deze potentiële locatie vraagt voor de nieuwe schuur of stal om een eenvoudige vormgeving die refereert naar de pastorale setting en de stijlkenmerken van de Engelse landschapsstijl.

Figuur 32: met een rode stippellijn is de potentiële, toekomstige locatie aangegeven voor de bebouwing op de schapenweide. De huidige stal en opslag verstoren het polderpanorama.

KOETSHUIS

Het koetshuis bestaat niet meer. Het koetshuis als één van de drie essentiële gebouwen van het landgoed dient met respect voor de vroegere functie en uitstraling herbouwd te worden.

Wij bevelen aan het koetshuis in originele staat herstellen, maar wel met het oog op de nieuwe gebruikersfunctie, namelijk dat van luxe suites. Gasten moeten ervaren dat ze in de rustige, natuurlijke omgeving op het landgoed verblijven. Daarom is de landschappelijke beleving van het omringende park vanuit het koetshuis ook belangrijk.

Vanuit de openslaande deuren aan de voorzijde is er uitzicht op de slingervijver, de gevel van het landhuis en de open weide met monumentale, solitaire beuken. Een twee- à driezijdige oriëntatie is gewenst, waarbij deze zijdes vrij gemaakt worden van dicht struikgewas. De bomen, waaronder enkele beuken, blijven staan. Het veld wordt deels ingezaaid met bloem- en kruidenrijke vegetatie. De karakteristieke, openslaande deuren dienen gereconstrueerd te worden. Door het parkeren te concentreren aan één zijde van het koetshuis blijft de vrije oriëntatie bewaard en waar mogelijk versterkt. Dit in tegenstelling tot de originele uitgiftetekening in het biedboek, waar parkeerplaatsen rondom het gehele koetshuis gepositioneerd liggen. Deze optie van het koetshuis als eiland te midden van een zee van voertuigen raden wij af.

Figuur 33 & 34: beeldmateriaal voormalig koetshuis
links: de openslaande deuren van het koetshuis worden gereconstrueerd. 1966 beeldbank Rijswijk
1761. rechts: zicht op het dak van het koetshuis vanuit de achtertuin. 1975 beeldbank Rijswijk nr 1749

TUINMANSWONING

De tuinmanswoning kan blijven fungeren als woning, wat ook past binnen het historisch gebruik van het huis als tuinmanswoning en later als kunstenaarswoning. Om het huis heen heeft een afgebakende (moes)tuin gelegen.

De tuinmanswoning vormde samen met de tuin een ensemble binnen het landgoed. Oftewel: tuinmanswoning + tuin = één. Om de ensemblewaarde te herstellen wordt deze tuin weer ingericht naar oud gebruik. In ieder geval kan er door middel van de beplantingskeuze een referentie naar de voormalige tuin gemaakt worden. Hier kunnen bijvoorbeeld producten geteeld worden als functionele verbinding met de horecagelegenheid in de wintertuin. Denk aan historische fruitrassen. Hiermee wordt de belevingswaarde en historiciteit van de woning versterkt, omdat een (moes)tuin direct refereert naar de vroegere functie van het huis als tuinmanswoning.

Een beplantingsplan ligt ten grondslag aan de beleving van de contour en de invulling van de tuin als onderdeel van de tuinmanswoning en landgoed De Voorde. Er zal een duidelijke afscheiding tussen park en tuin zichtbaar moeten zijn. Bij het vaststellen van de uitgifte grens rond de tuinmanswoning dient de historische contour van de tuin zoveel mogelijk als uitgangspunt genomen te worden. De vergelijking tussen de huidige kadastrale kaart en die uit 1811-1832 laat zien dat de historische perceelsgrens vrij exact is vast te stellen. De uiteindelijke uitgifte grens kan in het veld uitgemeten worden langs de historische tuinmuur en langs het aanwezige struweel van struiken en bomen aan de zuidzijde. Deze contour wordt aangevuld met bloeiende heesters.

Folde, of gelycke plattegrinde bevestiging				EIGENAREN EN VRUCHTGEbruikers.					SOORT der EIGENDOMMEN.		Volgnummer d'gebouwen op de kadastrale plan.		VAN IEDER PERCEEL.		Nieuwgetrokken of niet.		
N ^o . der percelen op de kadastrale plan.				NAMEY.		VOORNAMEN.		BEROEPEN.		WOONPLAATSEN.		10.		12.		13.	
1.				5.		6.		7.		8.		9.		11.		13.	
2.				3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.	
143				Fredericus Maria		van Ryonyk		250		Tuin		0 05 50		0 05 50			
144				,		,		,		,		huuswif		0 04 60		0 04 60	
145				,		,		,		,		,		bouwland		0 41 40 0 41 40	
146				,		,		,		,		,		Tuin		0 16 40	
147				,		,		,		,		,		Tuin		0 17 00 0 33 40	
148				,		,		,		,		,		L.		0 03 61 0 03 61	

Figuur 35, 36, 37: het vaststellen van de historische perceelgrens van de tuinmanstuin
Figuur 38: Onder: de toekomstige tuinmanstuin als omzoomd wereldje binnen het grotere landgoed

5.3.2 Aanbevelingen wandelroutes

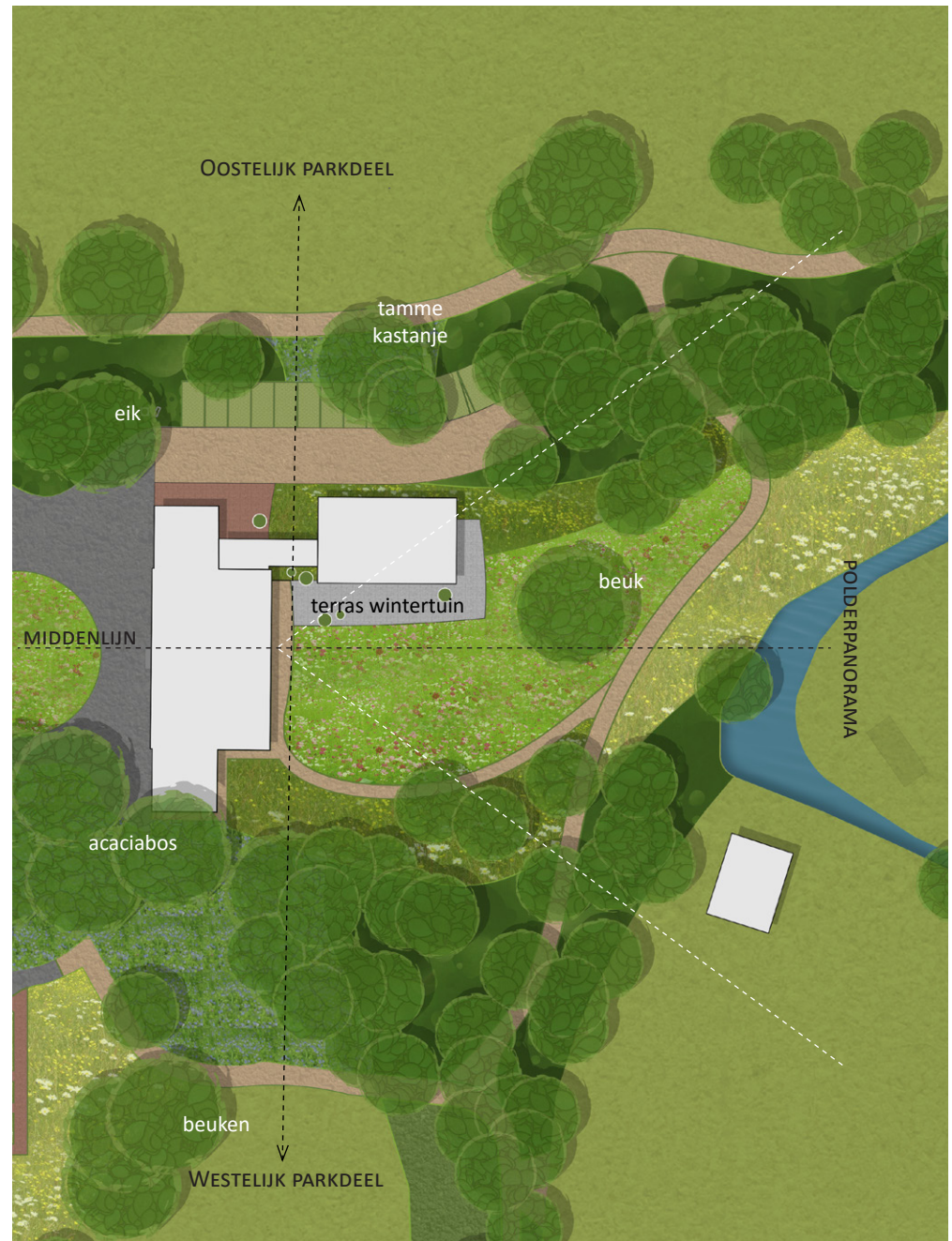
In hoofdstuk 4.2.1 is opgemerkt dat de huidige entree tot het landgoed, via de statige laan en via een slingerende route door het park, voorziet in een authentieke ervaring. Ontsluiting van het landgoed met betrekking tot de aangrenzende woonwijken is een ook een vraagstuk. Het landhuis en de wintertuin moeten ten slotte vindbaar en bereikbaar zijn voor de bezoekers van de landgoederenzone en omwonenden. Nu ligt er al wel een verbinding en het zou niet direct noodzakelijk zijn om een nieuwe verbinding aan te leggen dicht bij het huis.

Wel zal de achterzijde van het huis betrokken moeten worden bij het bestaande wandelnetwerk om zo te kunnen garanderen dat bezoekers het restaurant zullen vinden. Dit vinden moet wel ingepast worden in de Engelse landschapsstijl, waarin het 'ontdekken' van de tuin centraal staat (zie hoofdstuk 4.2.3). Een directe rechtlijnige structuur zou hier misstaan.

Om de achterzijde toegankelijk te maken, zal er een verbinding moeten komen tussen de paden van het oostelijk en westelijk parkdeel. Door een pad aan te leggen dat het reliëf en die de contouren volgt van het terrein en de vegetatie, creëer je een natuurlijk ogende verbinding en toegang tot de achterzijde van het landhuis en de wintertuin. Dit sluit aan bij de stijlkenmerken van de landschapsstijl. Het kromme wandelpad volgt de contouren van de achtertuin en stelt als het ware de ontdekkingsstocht als uitgestelde beleving voor met wisselende perspectieven op bebouwing en panorama.

Om het vrije panorama te garanderen, mag het pad niet teveel in het oog springen. De aanbeveling is halfverharding en eventueel een verdiept profiel. De overgang van pad naar terras is geleidelijk: bij het landhuis blijft het terras smal en sierlijk. Hier stond in het verleden een kleine, serre-achtige aanbouw. Hierna gaat het pad over in een terras die geheel aansluit bij de hedendaagse uitstraling van de oranjerie. Het is uitnodigend om ook de weide vrij te betreden.

Figuur 39: ontwerptekening terras, aanhechting van paden, parkeren & terrassen, kromming wandelpad en beplanting rond landhuis en wintertuin.

5.3.3 Aanbevelingen ontsluiting en parkeren gemotoriseerd verkeer

De volledige parkeeropgave van 42 plekken concentreren op één terrein zal te grootschalig worden, waarmee een groot deel van het landgoed een lagere belevingswaarde krijgt. Er zijn verschillende mogelijkheden onderzocht. De ongewenste opties hebben betrekking op de nu al open gebieden van het landgoed, namelijk het grasveld in het oostelijk parkdeel nabij het huis en het grasveld in het westelijk parkdeel nabij de Schaapweg.

Ongewenste parkeerlocaties:

De eerstgenoemde optie doet afbreuk aan de openheid van het gebied, waarbij juist de scheiding tussen laan en open veld en het aanleggen van een parkeerplaats de cultuurhistorische beleving geheel teniet zal doen. Daarnaast creëer je op deze manier te veel autoverkeer rondom het huis en in het wandelgebied. De andere optie zou een parkeerplaats zijn nabij de Schaapweg. Dit grasveld biedt echter veel mogelijkheden om als tuinruimte bij het huis en het koetshuis betrokken te worden, waarmee een zichtlijn gecreëerd wordt van de wintertuin en huis naar dit grasveld en andersom. Naast de talloze, recreatieve gebruiksmogelijkheden van dit grasveld is de ontsluiting hier ook lastig te reguleren. Een directe verbinding van de Schaapweg hiernaartoe leidt tot verstoring van het rustige karakter van dit parkdeel en biedt geen authentieke entree ervaring.

Gewenste parkeerlocaties:

Parkeren zal zo veel mogelijk uit het zicht moeten gebeuren om de openheid en zichtlijnen van de tuin optimaal tot zijn recht te laten komen. Door de ontvangstroute via de oude hoofdingang van het landgoed bij de Van Vredenburgweg te behouden kunnen bezoekers zich verplaatsten in hoe het geweest moet zijn om in een dergelijke buitenplaats te wonen of op bezoek te gaan. De Van Vredenburgweg is de belevingsader van de landgoederenzone, waardoor alle bezoekersstromen dit moeten kunnen ervaren.

Oude gebruiksfuncties kunnen goed aansluiten bij de toekomstige functies van het landgoed. Een parkeerplaats bij het te herbouwen koetshuis is dan ook cultuurhistorisch te verantwoorden. Uitgaande van de toekomstige gebruiksfunctie als luxe hotelsuites is de parkeerplaats aan slechts één zijde van het koetshuis ontworpen, waardoor er drie zijdes vrij blijven van blik. De parkeerplaats is ontworpen in een kromming, waardoor de auto's worden verhuuld door de aanwezige struiken en bomen en waardoor bomenkap vrijwel onnodig is.

Naast de parkeerplaatsen rondom het koetshuis zullen de resterende parkeerplekken bij het landhuis aangelegd worden. Hier is ook beperkte ruimte nodig voor laden en lossen voor het hotel en het restaurant. Zie figuur 39.

Net als bij het koetshuis maken we gebruik van de aanwezigheid van bomen en bosschages achter de wintertuin om het geheel te verhullen. Ter plaatse wordt het struikgewas verdicht met hakhout. Om de zichtrelatie tussen de achtertuin, via de glazen corridor, naar het oostelijke parkdeel te verkrijgen wordt ter hoogte van een monumentale tamme kastanje het struikgewas verwijderd en vervangen door bloeiende bos- en stinzebeplanting. Vanaf de kastanje in de 'knik', buigt de parkeerplaats af, om ruimte te creëren voor het polderpanorama. Het bestaande wandelpad kan op zijn plaats blijven liggen.

Om de natuurlijke en historische setting van het landgoed te benadrukken wordt voor de parkeerplaats gebruikt gemaakt van halfverharding en grastegels. Deze verhardingstypes zorgen ervoor dat regenwater kan infiltreren en dat deze luchtdoorlatend is ten behoeve van de wortelstelsels van de bomen.

Figuur 40: schets parkeeroplossing bij koetshuis met behoud van aanwezige bomen en bosschages.

5.3.4 Aanbevelingen bomen en vegetatie

Grootschalige veranderingen wat betreft de bestaande beplanting op het landgoed zijn niet nodig. Veranderingen met betrekking tot beplanting die wij in deze paragraaf noemen staan in dienst van het programma. En de kansen daarvoor staan per parkdeel benoemd in hoofdstuk 4. Per paragraaf in hoofdstuk 5 is reeds een deel van het beplantingsplan behandeld, vanwege de integrale ontwerpogave.

Behandeld is het botanische element van de wintertuin, de historische tuinmanstuin en het herstellen van de zichtlijnen. Bijvoorbeeld door het verwijderen van de ruige ondergroei van hulst in het acaciabos. Deze zal plaats maken voor soorten die thuishoren in een landgoedbiotoop: stinze flora, zoals de boshyacint, sneeuwkllokjes en varens.^{35,36} Anderzijds worden sommige bosdelen juist verdicht met hakhout om auto's uit het zicht te kunnen parkeren. Hakhout, zoals eik en hazelaar. Dit rond de parkeerplaats naast het koetshuis en rond de parkeerplaats achter de wintertuin.

Aan de achterzijde van het huis wordt het polderpanorama naar de woonwijk deels open gehouden, zodat het landhuis deels zichtbaar blijft vanaf de Kennedylaan en de Schaapweg. De wintertuin ligt half verscholen in de coulissen. Deze bosrand wordt aangezet met een natuurlijke opbouw van gras naar bos via ruigte, struweel en de aanplant van bomen. Struweel met onder andere krentenboomje en wilde appel; de aanplant van bomen zoals kastanje, beuk, eik en iep.

Een deel van het grasveld voor de wintertuin wordt aangeplant met stinzenbeplanting wat doorloopt tot in de bossage, om zo een geleidelijke overgang te vormen van zonnig stinzenveld naar schaduwtuin met aan één zijde het acacia bos. Hiermee wordt de historiciteit van het landgoed versterkt, omdat deze planten van oudsher horen bij landgoederen en buitenplaatsen.³⁶ Het grasveld sluit aan bij de Engelse landschapsstijl waarin de tuin langzaam overgaat in agrarisch grondgebruik. De vergraven sloot met haar gestileerde oevers vormt hierbij een nauwelijks zichtbare scheidingslijn, wat bijzonder mooi is en geheel past in de landschappelijk setting. Een bloem- en kruidenrijke vegetatie begeleidt de overgang van de achtertuin naar de grazige paard- en schapenweide en heeft tevens een aantrekkingskracht op bijen en vlinders.

³⁵ Gemeente Rijswijk, Groenbeleidsplan 2010-2020, p. 39

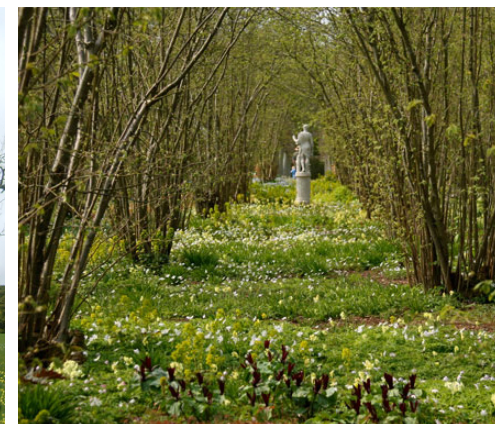
³⁶ Woerdeman, T. (2012) Tuinieren met Stinzenplanten

Ecologisch beheer:

Landgoed de Voorde valt onder gemeentelijk groenbeheer, zoals bos- en maaibeheer. Vanwege de wisseling van eigenaar komt dit deels te vervallen en dienen er nieuwe beheergrenzen getrokken te worden. Om overlap voorkomen en een eenduidig beeld te verkrijgen, zullen de beheersgrenzen de natuurlijke contouren van het terrein volgen: langs wandelpaden, weides en bospercelen. Deze grenzen zijn tevens de uitgiftengrenzen, waardoor er ook geen hekwerken nodig zijn.

Op enkele plekken moeten bestaande bomen wijken voor een parkeerplaats of de wintertuin. Dit zijn geen van allen monumentale bomen, maar overwegend natuurlijk opgeschoten bomen. Deze worden via de nieuwe aanplant ruimschoots gecompenseerd. Zie de bomenkaart op pagina 34.

Het groenbeleidsplan voor de landgoederenzone geeft handvaten om niet alleen het cultuurhistorische karakter, maar ook de ecologische kwaliteit van de landgoederenzone te vergroten. Cultuurhistorie en ecologie gaan hand in hand in landschapsparken. De visie van het groenbeheerplan is het startpunt voor het beplantings- en beheersplan binnen de uitgiftengrenzen van De Voorde. Uitgangspunten zijn onder andere het creëren van meer ruigte en struweel bij bossen, het creëren van meer structuurvariatie in de eiken-beukenbossen, natuurvriendelijke oevers bij watergangen en het ontwikkelen van bloemrijk grasland.³⁵

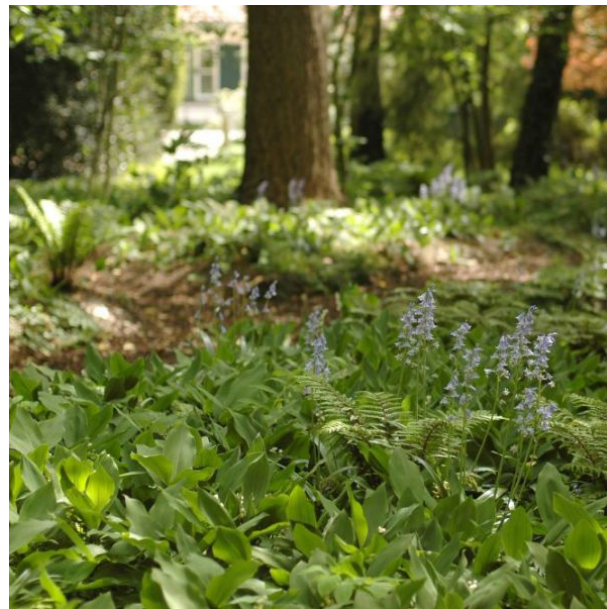
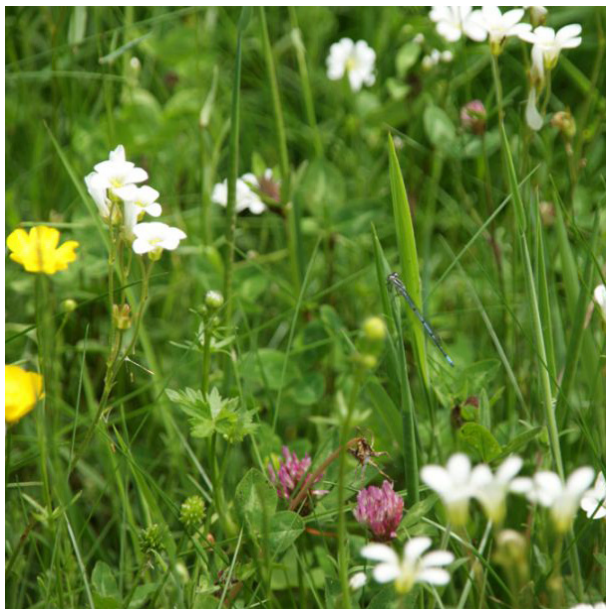
Figuur 41: referentie stinze weide met oude solitaire bomen, geen zichtbaar pad. Stourhead (GB)

Figuur 42: referentie schaduwtuin 'hazelnut coppice'. The Nuttery, Sissinghurst castle (GB)

Figuur 43 & 44 (rechts): huidige situatie vanaf de Kennedylaan. Onder: toekomstig winterbeeld.

Figuur 45-50: referentiebeelden voor het ecologische beheer van eht gewenste landgoedbiotoop. Bron: o.a. de-warande.nl

5.4 Conclusies

De beschreven kansen en kwaliteiten van het landgoed zijn benut om tot een integraal landschapsplan te komen:

- Bij het landhuis is extra oppervlakte nodig ter realisatie van een restaurant in een aan- of bijgebouw. Aanbevolen wordt dit te doen in de vorm van een wintertuin die past bij het historisch karakter van het huis, met een hedendaagse uitstraling, ondergeschikt is aan het huis en een zekere grandeur uitstraalt;
- Het koetshuis als één van de drie essentiële gebouwen van het landgoed dient met respect voor de vroegere functie en uitstraling herbouwd te worden;
- De tuinmanswoning kan blijven fungeren als woning, wat ook past binnen het historisch gebruik van het huis als tuinmanswoning en later als kunstenaarswoning. Het is mogelijk om het historisch gebruikt te accentueren door het toevoegen van een moestuin;
- Het landhuis dient opgeknapt te worden, waarbij het behouden van de zijgebouwtjes geen afbreuk zullen doen aan het geheel.
- Aanbevolen wordt om de paarden en schapenschuur te verplaatsen, zodat het buiten het polderpanorama geplaatst wordt;
- De verruigde beplanting dient aan de achterzijde van het huis plaats te maken voor soorten die thuishoren in de landgoederenzone. Daarnaast wordt geadviseerd het panorama naar de woonwijk te reconstrueren;
- Het aanleggen van een wandelpad aan de achterzijde van het huis zodat ook deze plek toegankelijk wordt voor bezoekers;
- Parkeren wordt verspreid verplaatst voor optimale beleving van het landgoed. Een deel van de parkeerplaatsen wordt geplaatst aan één zijde van het voormalige koetshuis en een deel grenzend aan de wintertuin;

Ambitie: de herbestemming van landgoed de Voorde maakt het mogelijk om het landgoed weer in oude glorie te herstellen met het oog op de toekomst, maar ook om een meerwaarde te creëren voor de landgoederenzone van Rijswijk. Niet alleen genereert het gewenste bezoekersstromen, het zal ook bijdragen aan de versterking van het karakter van het gebied: een toegankelijke, bijzondere maar toch exclusieve plek waar de bezoeker kan ervaren hoe het is om te gast te zijn op landgoed De Voorde.

Literatuur

Markus, W.C.; Wallenburg, C. van; Steur, G.G.L.; Heijink, W. (1982) Bodemkaart van Nederland schaal 1: 50000: toelichting bij de kaartbladen 30 West's – Gravenhage en 30 Oost 's Gravenhage. Wageningen, Stiboka.

Beekman, F. (2010) Duinlandschap. In: Barends, S. et.al. Het Nederlandse landschap: een historisch-geografische benadering. Utrecht: Matrijs.

Bending, S. (1994) Horace Walpole and Eighteenth-Century Garden History . Journal of the Warburg and Courtauld Institutes. Vol. 57 pp. 209-226

Bentham, E. van & Werf, N. van der. (1991) Potplanten en hun geschiedenis. In: De geschiedenis van de kamerplant – Red. I. Stroucken, Utrecht.

Boer, E. de. (2005) De Voorde: buitenplaats, werkplaats. Stichting Rijswijkse Historische Projecten, Historische Vereniging Rijswijk.

Boer, R. de. (2015) Warme appeltjes van Oranje Mooi Gelderland. Geldersch Landschap en Kasteelen, nr. 1

Biedboek Landhuis de Voorde (16 oktober 2012).

Gemeente Rijswijk, 15 december 2009. Bestemmingsplan Landgoederenzone. Rosmalen, Croonen Adviseurs b.v.

Gemeente Rijswijk en Grontmij Waddinxveen, mei 2009. Visie op beheerplan 'De Voordes' vanuit cultuurhistorisch perspectief.

Gemeente Rijswijk. 16 februari 2010. BomeNatuurRecreatie. Groenbeleidsplan 2010-2020.

Jong, E. de., Lafaille, M., Bertram, C. (2008) Landschappen van de verbeelding: vormgeven aan de Europese traditie van de tuin- en landschapsarchitectuur 1600-2000. nai010 uitgevers

Laan-Meijer, E. van der. & Ottens, W. (2012) Roodbaards Rijkdom. Stichting Bonas.

Meijers, P.C (December 2010) Bouwhistorische opname Buitenplaats De Voorde te Rijswijk. Gemeente Rijswijk. W2010002.

Provincie Zuid-Holland (2011) Erfenis, erfgoed en erfgoed. Beleidsvisie Cultureel erfgoed 2013-2016.

Renes, H. (2010) Op zoek naar de geschiedenis van het landschap: Handleiding voor onderzoek naar onze historische omgeving. Verloren, Hilversum.

Rogers, E. (2001) Landscape Design: a cultural and architectural history. New York, Abrams.

Tromp, H. (2012) De Nederlandse Landschapsstijl in de Achttiende Eeuw. Leiden, Sidestone Press.

Woerdeman, T. (2012) Tuinieren met Stinzenplanten. Dieren.

**TOELICHTING ONTWERP
RESTAURATIE EN UITBREIDING LANDGOED DE VOORDE**

18-03-2016, Amsterdam

OPDRACHTGEVER
dhr. Johan Anneveld

ARCHITECT:
KNEVEL ARCHITECTEN BV
ir. G.J. Knevel

DEEL II

TOELICHTING ONTWERP RESTAURATIE EN UITBREIDING

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	43
Locatie	44
Landgoederenzone Rijswijk	
Analyse	45
Landgoederenzone Rijswijk	
Landgoed de Voorde	
Onderzoek	49
restauratie	
uitbreiding	
Ontwerp	51
uitbreiding	
programma	
landgoed	
verkeersstromen	
impressies	

INLEIDING

De kwaliteiten van het bestaande rijksmonument landhuis De Voorde en van het omliggende landgoed lenen zich bij uitstek voor een transformatie naar een voorziening waarbij omwonenden en bezoekers gebruik kunnen maken van het park. Hierin past het initiatief om het landhuis om te vormen naar een kwaliteitshotel. Om de toegankelijkheid te vergroten is gekozen voor een restaurantvoorziening.

In dit principeverzoek wordt aan de hand van diverse analyses weergegeven hoe aan het bestaande landhuis de ruimte kan worden toegevoegd die benodigd is om het hotel met het restaurant te kunnen exploiteren. Het gevraagde programma bestaat uit twaalf hotelsuites, twee zogenaamde herenkamers, een bar en een restaurant met de nodige opslagruimtes.

De Voorde is een van de laatst gebouwde buitenplaatsen van Rijswijk. Eigenaar en opdrachtgever was Jacob van Vredenburg. Van Vredenburg investeerde veel in onroerend goed. Als beleggingsobject bouwde hij in 1800 op zijn eigen landgoed de buitenplaats De Voorde.

De Voorde werd in 1801 uitgebreid met een koetshuis en in 1806 met een tuinmanswoning. In 1814 overleed Jacob van Vredenburg. Zijn kinderen ontvingen onder andere een hofstede genaamd 'De Voorde', bestaande uit een huis, een stal, een koetshuis, een tuinmanswoning, een ijzeren hek en een plantage. Het koetshuis is rond 1986 gesloopt.

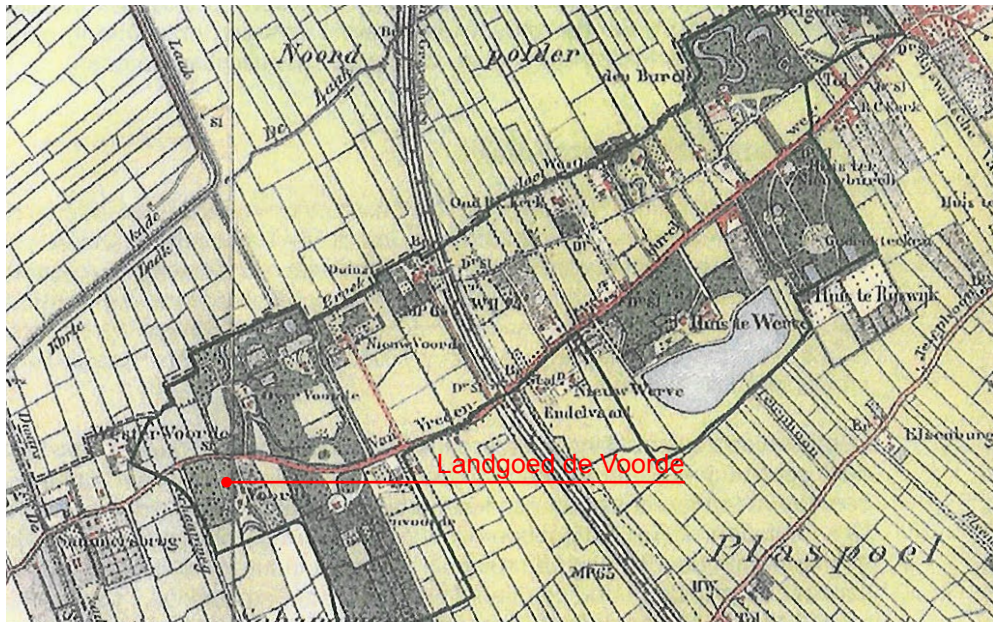
Landhuis gezien vanaf het landgoed

LOCATIE LANDGOEDERENZONE RIJSWIJK

Landgoed de Voorde is onderdeel van de landgoederenzone Rijswijk. Dit gebied van 250 hectare is gelegen op en rond de oude strandwal. Het bevat zeven landgoederen die de landgoederenzone een cultuurhistorische waarde geven.

“De Landgoederenzone bevindt zich tussen de stedelijke gebieden van Rijswijk en Den Haag en is een ‘groene long’ van formaat. De gemeente heeft de ambitie de Landgoederenzone te beschermen, te verbeteren en te ontwikkelen. De ketting van buitenplaatsen en parken in de Landgoederenzone heeft een grote cultuurhistorische waarde en biedt bovendien mensen uit Rijswijk en de omliggende gemeenten veel mogelijkheden tot recreatie.” - bron: Gemeente Rijswijk, Vigerend bestemmingsplan Landgoederenzone, 2008

De landgoederenzone ligt tussen Den Haag en Rijswijk, en hemelsbreed op 6km afstand van de Noordzee. Het gebied is goed te bereiken met het openbaar vervoer en vanaf de snelweg.

Landgoederenzone circa 1900

ANALYSE LANDGOEDERENZONE RIJSWIJK

Tijdens de Gouden Eeuw kregen welgestelde burgers als gevolg van een sterke economische groei belangstelling voor het buitenleven. Dit had tot gevolg dat in de 17e en 18e eeuw vele buitenplaatsen op de strandwal zijn gebouwd. De tuinen hadden oorspronkelijk een 17e-eeuwse formele (Franse) aanleg. In de 18e en 19e eeuw zijn deze tuinen vervangen door tuinen in de Engelse landschapsstijl.

Kenmerkend voor de landgoederen is dat het landhuis zijn formele gevel naar de oud zandweg (de huidige Van Vredenburgweg) gericht heeft.

“In met name de 20e eeuw is verspreid in het gebied allerlei andere bebouwing, waaronder woonhuizen, club- en sportgebouwen, scholen en zorgcentra, toegevoegd. Deze tendens heeft tot een verdichting en verstening van de oorspronkelijke open grazige gebieden en van een aantal landgoedparken (onder andere Den Burch en Westhof) geleid en strookt in het algemeen niet met het landgoederenkarakter van het gebied.” - bron: Gemeente Rijswijk, Vigerend bestemmingsplan Landgoederenzone, 2008

De Voorde
1801

Te Werve
15e eeuw, in 18e eeuw delen afgebroken

Welgelegen
1790

Overvoorde
1623, sterk gewijzigd in 18e en 19e eeuw

oranjerie Welgelegen
1830

Den Burgh
18e eeuw, sterk gewijzigd in 1894

ANALYSE LANDGOED DE VOORDE

Het landhuis is gebouwd in de Empire stijl. De gevelopzet is traditioneel met symmetrische opbouw. De vormgeving past bij het terughoudende karakter van het pand. De zijvleugels hebben een ondergeschikte uitstraling en geven de voorgevel de gewenste verbreding en classicistische uitstraling van hoofdgebouw en bijgebouwen.

Aan de hand van de Monumentenwaarderingstekeningen zijn de aanpassingen aan de onderdelen met een hoge monumentenwaarde zo gering mogelijk gehouden. Om de bovenverdiepingen toegankelijk te maken zal een lift in het gebouw worden ingevoegd. De lift wordt geplaatst binnen de bestaande structuur van gebouw. De entree en de herenkamers worden grotendeels in de oorspronkelijke situatie teruggebracht. Deze ingreep is niet alleen in het belang van het rijksmonument maar ondersteunt tevens de ambitie van Hotel Residence De Voorde om de hotelgast voluit te laten genieten van de rijkdom in detaillering van het oorspronkelijke landhuis en van het omliggende landschap.

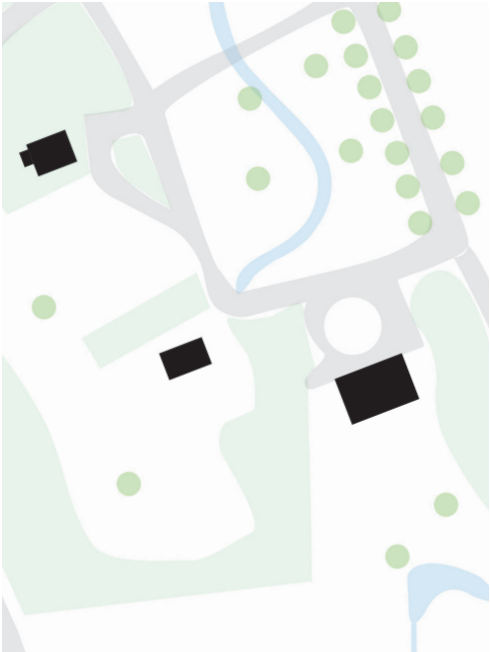

landhuis
achtergevel - ca. 1900

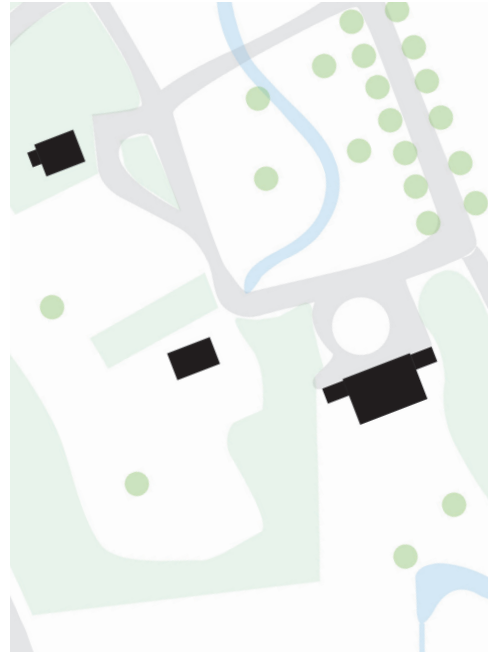

tuinmanswoning
1985

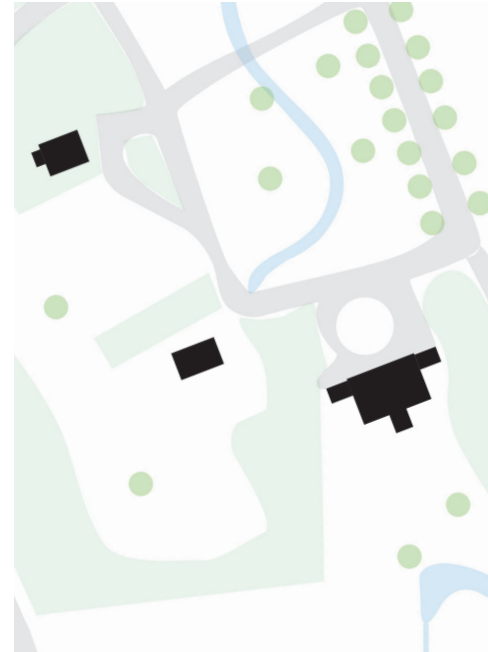
ca. 1806

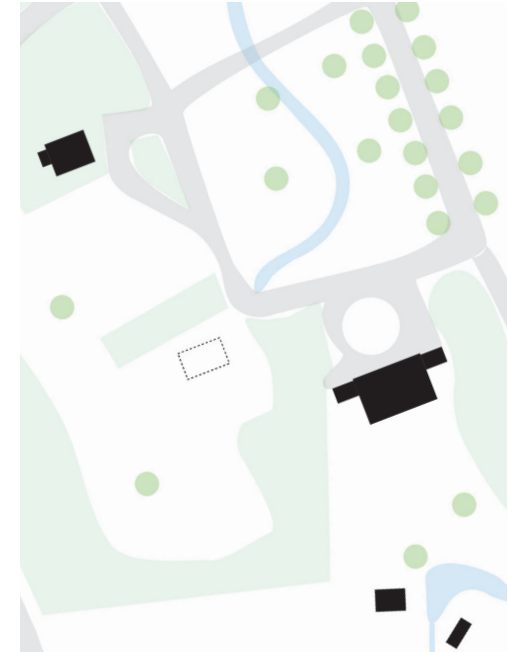
ca. 1820

ca. 1890

2015

ANALYSE LANDGOED DE VOORDE

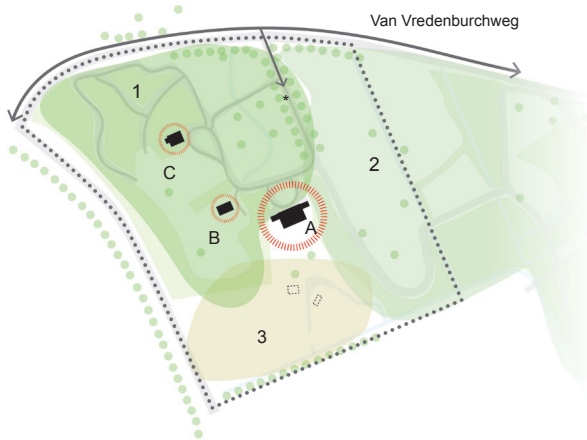
Het landgoed en het landhuis hebben een noordwestelijke oriëntatie, afkomstig van de verkavelings- en polderstructuur uit de 18e eeuw. Het landhuis heeft haar formele gevel naar de Van Vredenburgweg gericht, het noordwesten. Tussen het landhuis en de Van Vredenburgweg ligt een tuin die is aangelegd in de engelse landschapsstijl en aanzien geeft aan het landhuis. Achter het huis ligt een schapenweide, door een diep gelegen sloot afgesloten van de achterliggende polder. Deze polder is inmiddels tot woonwijk geworden, maar de sloot vormt nog steeds het einde van het landgoed.

Waar de voortuin bedoeld is voor het maken van een wandeling, is de achtertuin, gelegen op het zuiden, bedoeld op buiten te zitten. De achtertuin wordt intieme door de omsluiting van bossages en de beëindiging van een grote solitaire beuk. Onder de beuk door is er wel een doorzicht over de schapenwei en verder.

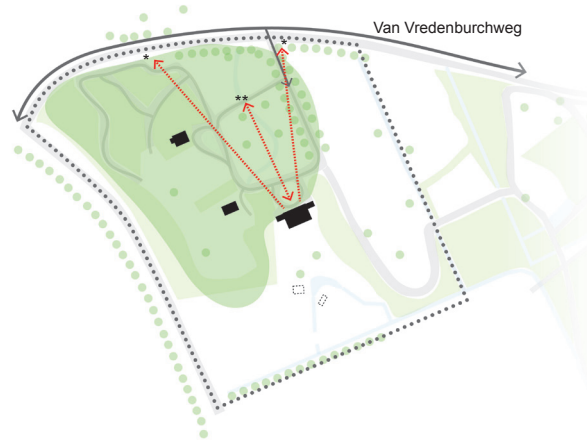
waardevolle elementen

Het landhuis (A), het te herbouwen koetshuis (B), de tuinmanswoning (C) zijn de waardevolle gebouwen. Het landgoed wordt bepaald door 3 verschillende groene sferen. De Engelse landschapstuin (1), de open velden (2) en de schapenwei (3). De formele toegang (*) tot het landhuis is vanaf de Van Vredenburgweg.

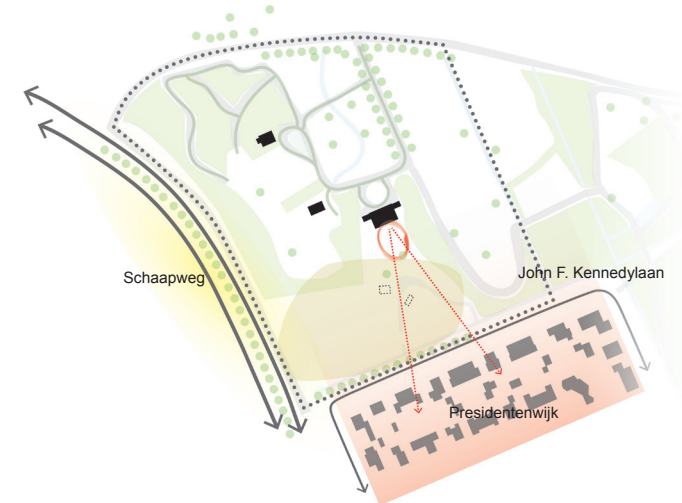
aanzien van de voortuin en voorgevel

Het landhuis is naar de Van Vredenburgweg gericht met de voortuin ingericht in de engelse landschapsstijl. Vanuit het landhuis is er uitzicht over de tuin (*) en vanuit de tuin is er vanuit verschillende posities zicht over het landhuis (**).

intieme achtertuin

Omsloten, intieme achtertuin met doorkijk over de schapenwei naar de inmiddels tot woonwijk (Presidentenwijk) geworden polder.

ONDERZOEK RESTAURATIE

Voor de exploitatie van het hotel is het noodzakelijk om het landhuis uit te breiden. Een kleine uitbreiding vindt plaats door de twee bestaande zijvleugels in de richting van de achtergevel te vergroten. Hierbij wordt de verhouding tussen bijgebouw en landhuis gerespecteerd. De vergroting zal plaatsvinden in materiaal en stijl van de bestaande bijgebouwen.

Tevens zal het oorspronkelijke ensemble - bestaande uit landhuis, tuinmanswoning en koetshuis - worden hersteld. Het koetshuis dat rond 1985 werd afgebroken zal in de sfeer van het oorspronkelijke koetshuis worden herbouwd en ruimte geven aan drie suites voor langer verblijf. De tuinmanswoning wordt opgeknapt en behoudt de woonfunctie.

In het licht van de geschiedenis is een studie gemaakt naar de mogelijkheden voor uitbreiding van het landhuis zelf. Vanuit de cultuurhistorische analyse is aangereikt dat het gebruikelijk was om bij een landhuis een serre of wintertuin te bouwen. Hierin werden dan exotische planten gehouden. Het ligt voor de hand om in het kader van het aansluiten op de kwaliteit van de landgoederenzone te kiezen voor één van beide archetypes.

symmetrische voorgevel landhuis

asymmetrische achtergevel landhuis

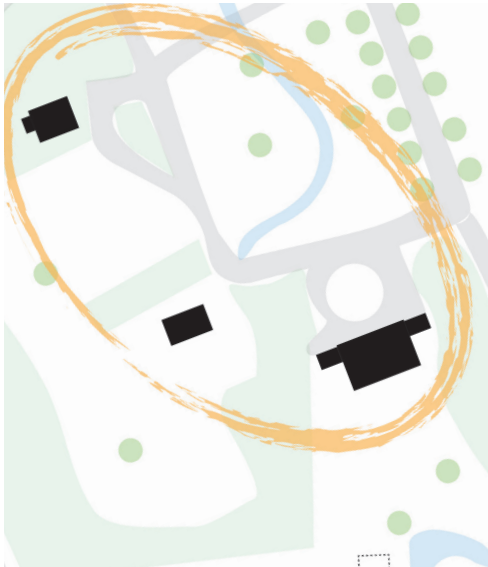

voorgevel koetshuis

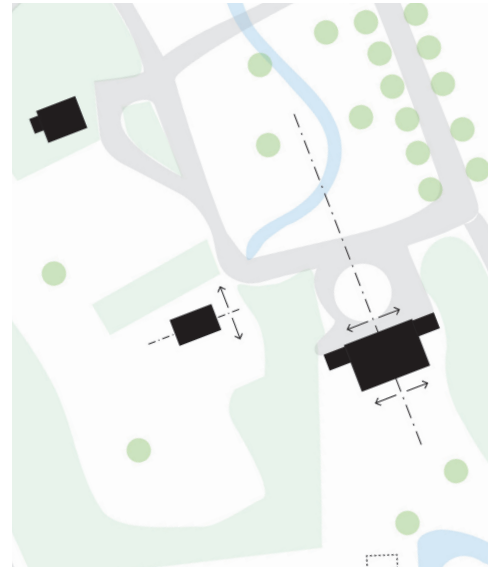

achtergevel koetshuis

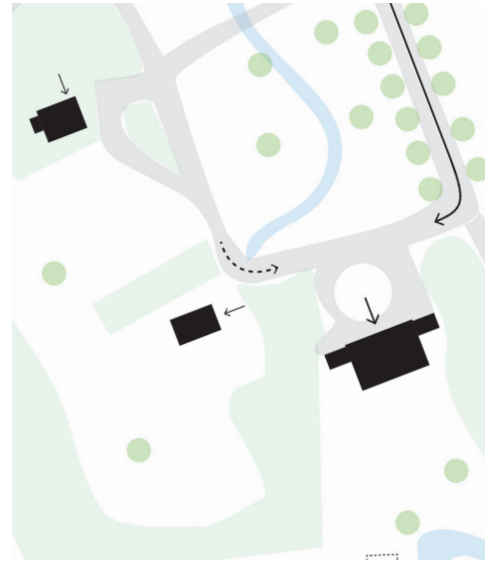
ensemble van 3 historische gebouwen

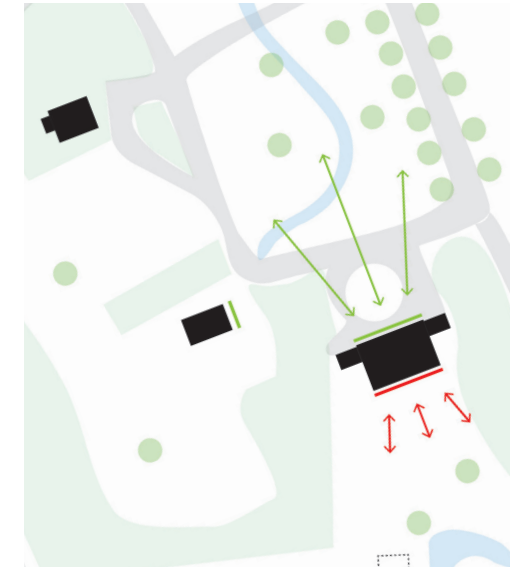
symmetrie

formele toegang

primaire en secundaire gevel

ONDERZOEK UITBREIDING

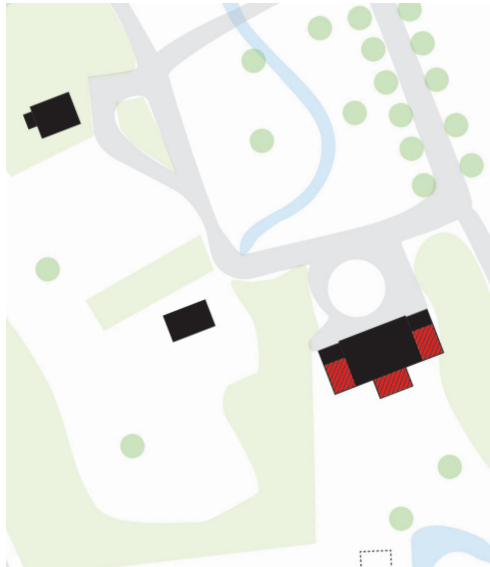
Het ontwerpproces is gestart met een onderzoek naar de toevoeging van een serre aan de achterzijde van het landhuis. Echter, om het beeld van de achtergevel zo veel mogelijk in tact te laten is gekozen voor een compacter volume in de vorm van de wintertuin. De geschiedenis leert dat voor de plaats en de vorm van de wintertuin verschillende oplossingen denkbaar zijn. Zowel aan het huis vast alsook los geplaatst in het landschap. Overeenkomst bij beide oplossingen is het materiaalgebruik. Dit onderscheidt zich in de meeste situaties van het materiaalgebruik van de villa of het landhuis waar de orangerie bij behoort. Vanaf de 19e eeuw zijn staal en glas hiervoor de gangbare materialen.

Naast de materiaalkeuze wordt de morfologie van de orangerie grotendeels bepaald door de functie. Het scheppen van een subtropisch binnenklimaat leidt al snel tot een compacte hoofdvorm. Omhullend met het doel een geconditioneerde binnenruimte te bewerkstelligen. En vorm gegeven als autonoom object in de tuin of het landschap. De architectonische verschijningsvorm kan variëren van functioneel tot uitbundig. Ook in de detaillering lopen de voorbeelden uiteen van sober tot weelderig.

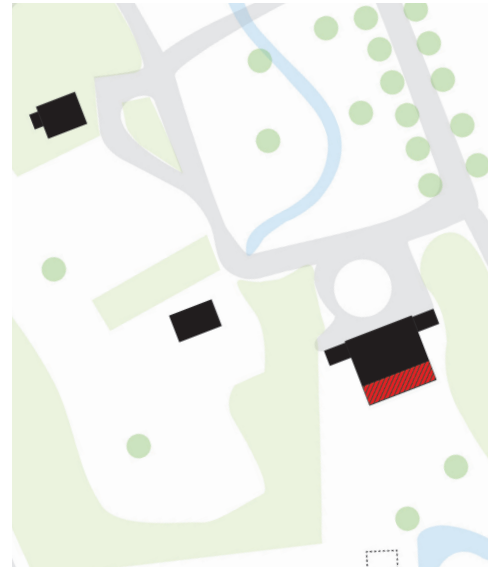

referenties serre en orangerie

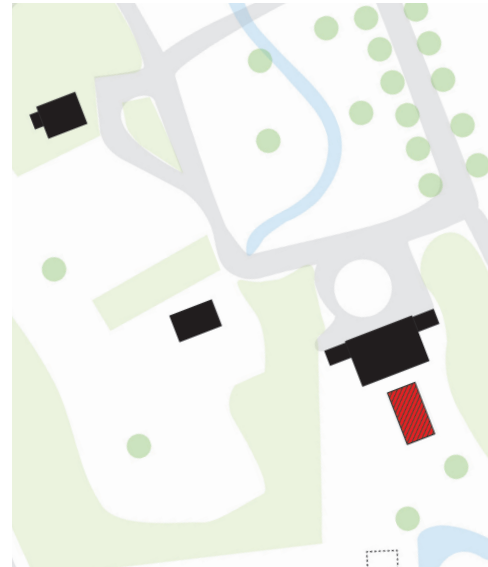
bestemmingsplan

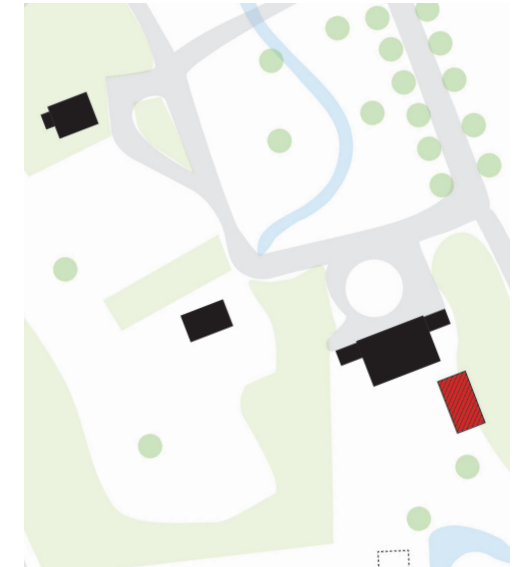
serre

wintertuin

wintertuin als zijvleugel voor de tuin

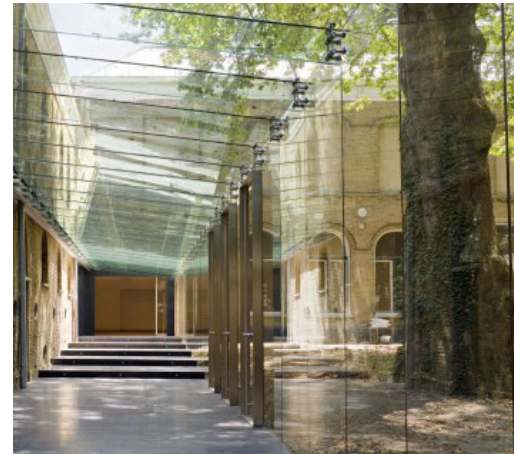
ONTWERP UITBREIDING

Op grond van de landschappelijke analyse is gekozen om de wintertuin in de zijlijn aan de achterzijde van het landhuis te plaatsen. Hierdoor blijft de open kwaliteit van de achtertuin behouden en is het zicht op de achtergevel van het landhuis gewaarborgd. Met als derde kwaliteit dat het landhuis samen met de orangerie een meer omsloten buitenruimte creëert.

Deze laatste opmerking stipt een volgend punt aan. Dit betreft de realiteit dat de orangerie in het huidige voorstel niet de functie van planten- of bomenkas heeft maar wordt gebouwd voor het verblijf van mensen. Juist om deze reden zal de ruimtelijke kwaliteit van de buitenruimte extra aandacht vragen. Daar waar het modernisme zich vanzelfsprekend bedient van de vloeiende ruimtelijke overgangen tussen binnen en buiten, blijft de aandacht voor de omliggende buitenruimte als verblijfsruimte vanuit de oorspronkelijke functie van de wintertuin wat achter. Om de typologie geen geweld aan te doen is voorgesteld om bij het buitenterras, in deze situatie, eerder gebruik te maken van parasols dan van een luifel. Hierdoor blijven het karakter en de grandeur van de orangerie behouden.

Binnen de wintertuin vormt de keuken een zelfstandig gesloten blok. Door de dubbele hoogte van de wintertuin is er de mogelijkheid om op de keuken een extra functie te plannen met uitzicht over het landgoed. De vloer van het restaurant sluit in vorm en materiaal aan op het terras waardoor de beoogde continuïteit tussen binnen en buiten toeneemt.

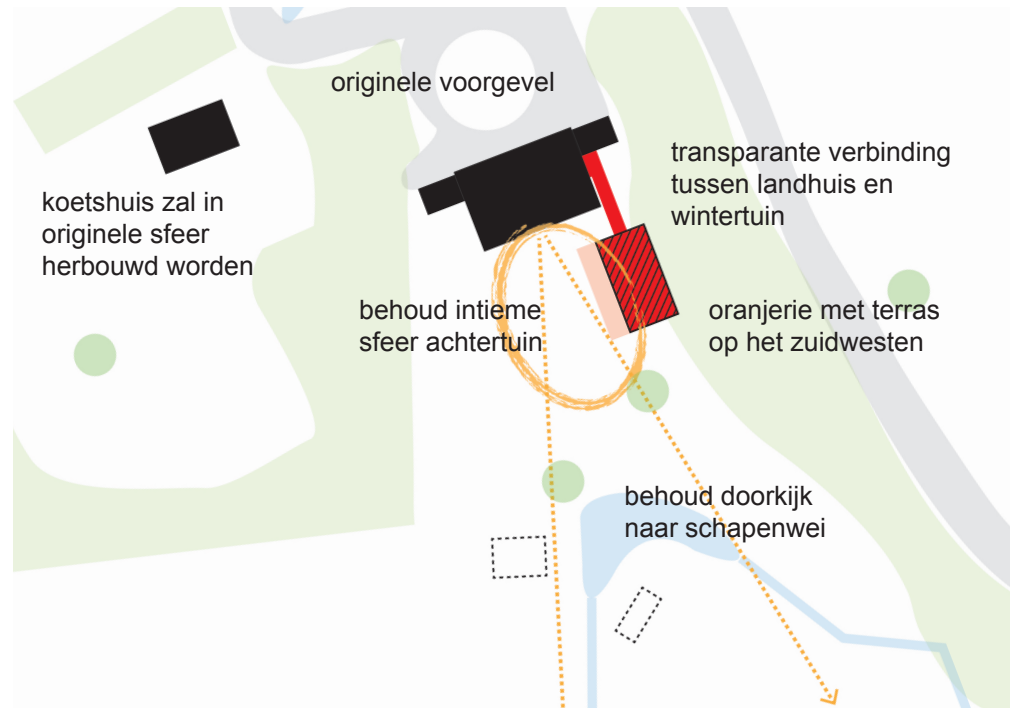
De verbinding tussen wintertuin en landhuis is volledig transparant vormgegeven. Dit versterkt zelfstandigheid van de wintertuin en geeft de bezoeker op het parkeerterrein al een glimp van de aangename sfeer van de omsloten achtertuin.

referentie materialisatie gang

referentie wintertuin als autonoom object en de parasols leggen een verbinding tussen binnen en buiten

ONTWERP PROGRAMMA

Het programma voor Hotel Residence De Voorde bestaat uit een hotel met totaal 15 suites verdeeld over landhuis en koetshuis. Op de begane grond van het landhuis bevinden zich twee zogenaamde herenkamers, een restaurant en een bar. Voor het overige beschikt het hotel over goede ontvangstruimten en vanzelfsprekend over de nodige opslagvoorzieningen voor voorraad en afval.

De parkeervoorzieningen voor het hotel en het restaurant zijn aan de hand van de landschapsanalyse verdeeld over twee plekken in het landgoed. Deels aan de noordzijde van het koetshuis en deels aan de oostzijde van het landhuis. De bevoorrading van het hotel vindt plaats eveneens aan de oostzijde van het landhuis. Op grond van het landschapsplan zullen de geparkeerde auto's zoveel mogelijk aan het oog worden onttrokken.

Wie is te gast in Hotel Residence De Voorde?

Wandelaars op het erfgoed De Voorde kunnen gebruik maken van het restaurant voor een kopje koffie, een lunch, een high tea, aansluiten aan de leestafel met internet faciliteiten of aan het einde van de dag dineren.

Het restaurant en de herenkamers zijn ook uitstekend voor een bruiloft, verjaardag of andersoortige viering.

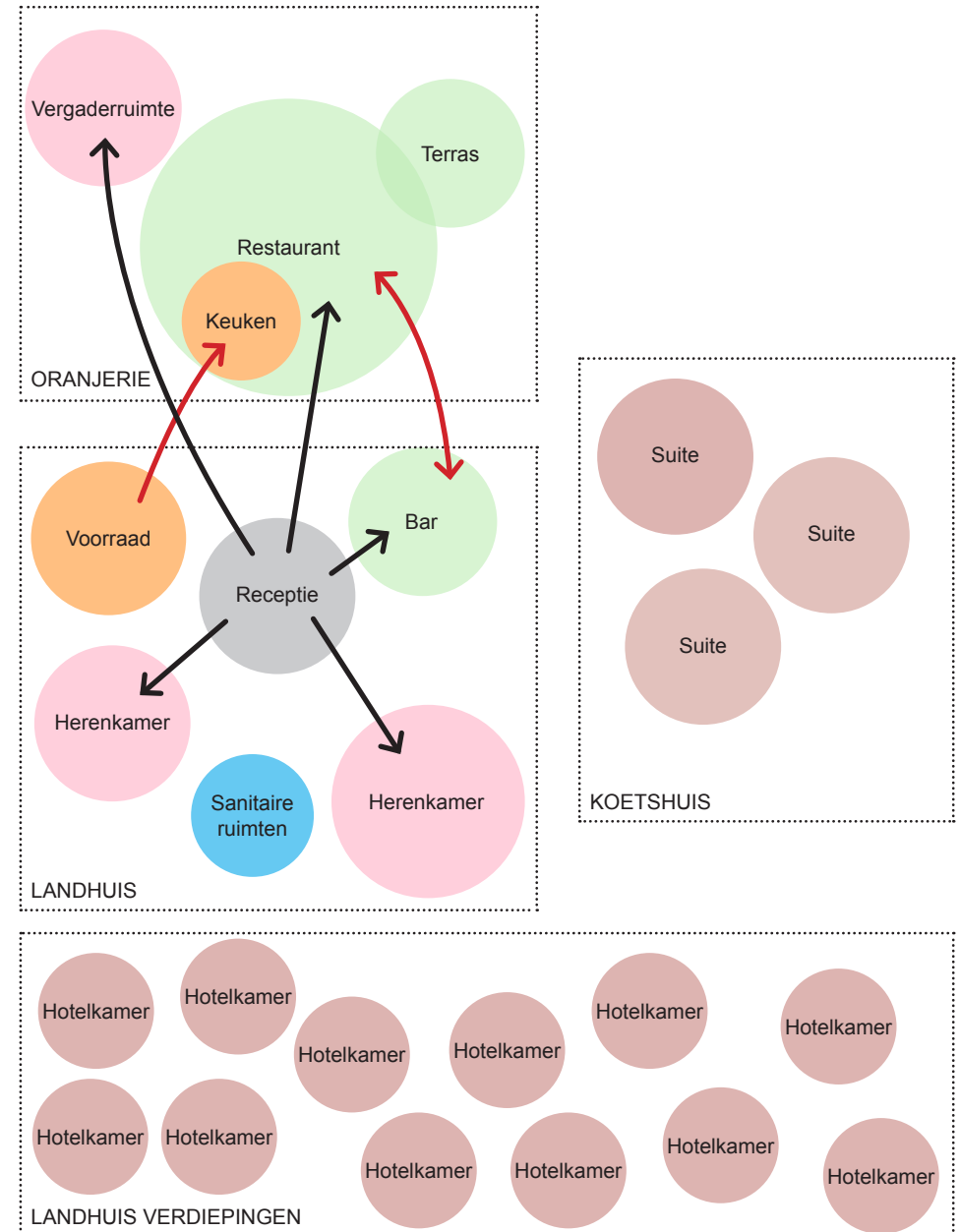
Ook voor serieuze bijeenkomsten zijn er faciliteiten, zoals de vergaderruimte in de oranjerie, maar ook het restaurant en de herenkamers kunnen passend ingericht worden.

Het landhuis heeft op de verdiepingen 12 ruime hotelkamers. Het koetshuis bestaat uit 3 suites met een woonverblijf op de begane grond en slaapvertrekken op de verdieping.

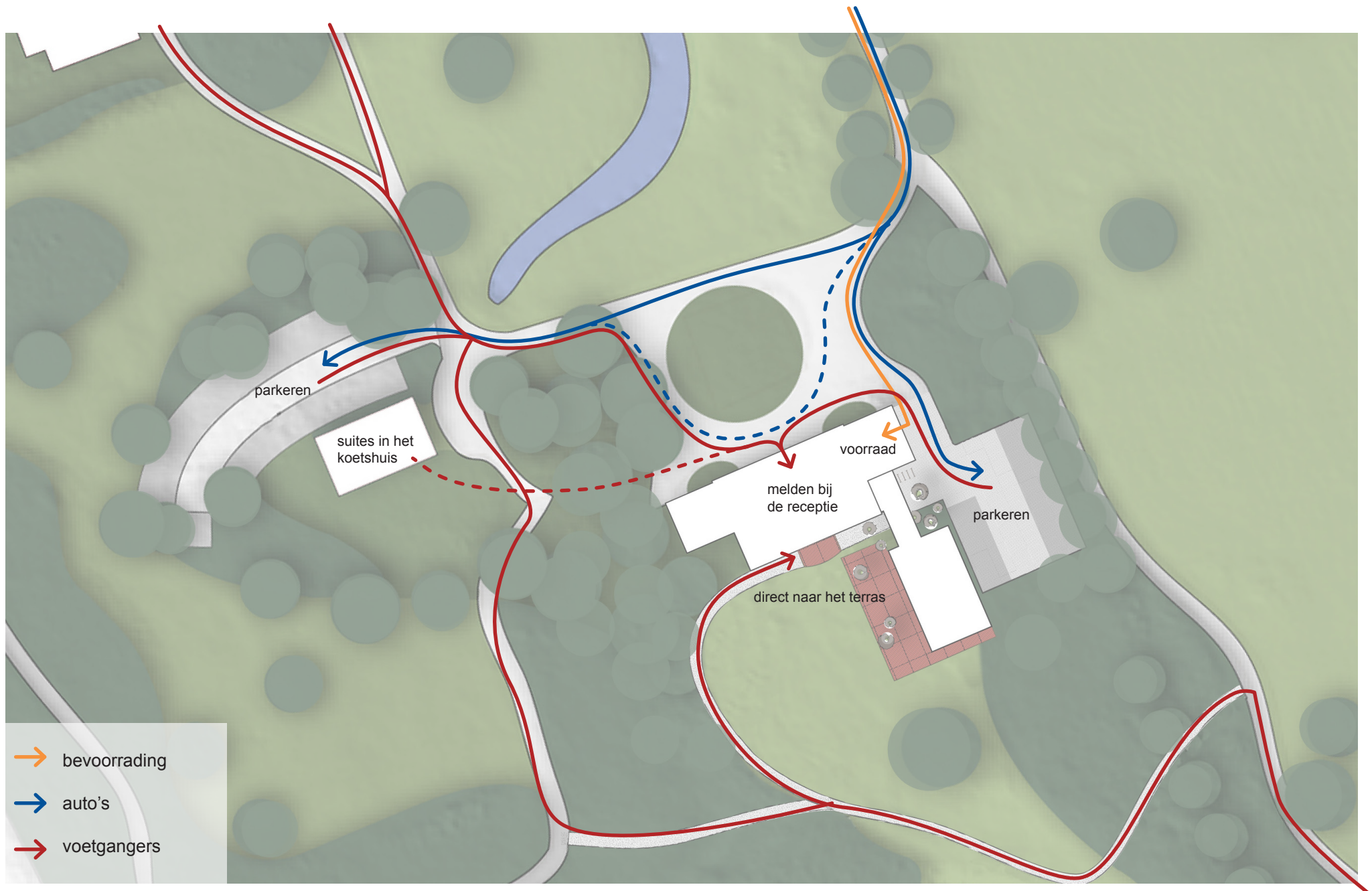
Naast traditioneel kort verblijf kan het hotel ook gebruikt worden als "long stay".

Door particulieren wanneer ze een periode moeten overbruggen naar een nieuwe woonsituatie. Voor cliënten met een zorgbehoefte tussen ziekenhuis en thuis. Maar ook voor werknemers van internationale bedrijven die een periode in Nederland verblijven.

Kortom, Hotel Residence De Voorde wil graag passend en op maat invulling geven aan verschillende vragen van klanten.

zicht vanuit zuidwesten

ingezoomd beeld op de wintertuin vanuit zuidwesten

weergave concept: behoud van autonomie van het landhuis door toevoeging van transparante wintertuin

zicht vanaf parkeerplaatsen op wintertuin en verbinding met het landhuis

vogelvlucht vanuit zuidwesten